

HIF-RAPPORT

2005:3

HALLER I NORD

En kartlegging og analyse av aktive, arrangement og aktivitet i nordnorske innendørshaller.

Del III

KOLBJØRN RAFOSS

Høgskolen i Finnmark

	PUBLIKASJON: HiF-Rapport 2005:3 ISBN: 82-7938-112-0 ISSN: 0805-1062
Publikasjonens tittel: HALLER I NORD En kartlegging og analyse av aktive, arrangement og aktivitet i nordnorske innendørshaller Del III	Antall sider: 47 Dato: 31. januar 2005 Pris: kr 130,-
Forfatter: Kolbjørn Rafoss	Avdeling: Avdeling for Pedagogiske og humanistiske fag
Godkjent av: Jan Ove Tangen, Høgskolen i Telemark Tor Oskar Thomassen, Høgskolen i Finnmark	
Oppdragsgiver: Norges forskningsråd Forskningsprogrammet: "Idrett, samfunn og frivillig organisering".	Prosjekt: Haller i Nord – En undersøkelse av anleggsdekning og anleggsbruk i ti lokalsamfunn før og etter bygging av spesialhaller.
Utdrag: Undersøkelsen tar for seg hallbrukere i innendørshaller som ble bygd i nord-norske lokalsamfunn på 90-tallet. Et sentralt spørsmål var om etableringen av hallene førte til økt idrettsdeltakelse. Studiet av det enkelte lokalsamfunn viste at det ikke var noen økning i antall aktive som deltok i fotballkretsenes seriespill. Tendensen var at deltakelsen gikk tilbake etter at hallene var bygd; en nedgang i deltakelse som i hovedsak skyldtes at det ble færre voksne som deltok. Hallene ble i liten grad benyttet til andre idrettsaktiviteter enn fotball. En endring som hallene førte med seg var at klatring ble innført som idrett i tre av lokalsamfunnene og det ble dannet klatreklubber. En effekt av hallene var en økende prestasjonsorientering blant aldersbestemte utøvere. Dette er en prosess som kan identifiseres med en økende konkurranseorientering og spesialisering. Denne prosessen eller sportifiseringen hvor prestasjoner blir målt i en rasjonell ramme førte til flere aldersbestemte turneringer i vintersesongen og en utvikling i retning av å gjøre fotball til helårsidrett nedover i aldersgruppene. Et tredje kjennetegn på sportifiseringsprosessen var at det i enkelte haller ble etablert seriespill for aldersbestemte lag.	

Kolbjørn Rafoss

HALLER I NORD

En kartlegging og analyse av aktive, arrangement og aktivitet
i nordnorske innendørshaller

DEL III

Høgskolen i Finnmark
Avdeling for fritids- og kulturfag
Follumsvei
9500 Alta
Telefon:78450253
E-mail:kollis@hifm.no

Innhold

1. Innledning	5
1.1 Differensiert idrettsdeltakelse	5
1.2 Problemstillinger, spørsmål og avgrensninger	6
1.3 Oppbygging av rapport.....	7
2. Metodisk tilnærming.....	8
2.1 Enheter og utvalg.....	8
2.2 Undersøkelsens datagrunnlag	8
2.3 Analyse av data	10
2.4 Presentasjon av den enkelte hall.....	10
2.5 Måling av reliabilitet og validitet.....	12
3. Hallbruk i kommunene	13
3.1 Vadsø.....	14
3.2 Porsanger.....	15
3.3 Alta.....	15
3.4 Lyngen.....	17
3.5 Lenvik	18
3.6 Harstad.....	20
3.7 Hadsel	21
3.8 Vågan	22
3.9 Vestvågøy.....	23
3.10 Vefsn	24
3.11 Alstadhaug	26
4. Hallens betydning for den lokale idrettsdeltakelse	28
4.1 Kommunalt anlegg og lokal treningsarena	28
4.2 Aktive barn og ungdom og nedgang i deltakelse	29
4.3 Utvidelse av sesongen og økt konkurranseorientering blant barn og unge	29
4.4 Bedriftsidrett i hallen året rundt	30
4.5 Organisering av nye idrettslag	30
4.6 Motstand mot endring	31
5. Sosiologiske refleksjoner	32
5.1 Økende spesialisering	32
5.2 Ytre og indre rasjonalitet	33
5.3 Kjønnede anleggsarenaer	36
5.4 Anlegg som sosiale konstruksjoner med forventninger	38
Litteratur	40
Vedlegg	44
Vedlegg 1 Intervjuguide trenere og ledere	
Vedlegg 2 Intervjuguide daglige ledere	
Vedlegg 2 Oversikt informanter	

Figuroversikt

Figur 1: Antall aktive som deltok i seriespill i de ulike kommunene 1995 -2002.....	13
Figur 2: Antall aktive i seriespill Vadsø kommune 1995 – 2002	14
Figur 3: Antall aktive i seriespill Porsanger kommune 1995-2002	15
Figur 4: Antall aktive i seriespill Alta kommune 1995 – 2002	16
Figur 5: Antall aktive i seriespill Lyngen kommune 1995 -2002	18
Figur 6: Antall aktive i seriespill Lenvik kommune 1995 – 2002	19
Figur 7: Antall aktive i seriespill Harstad kommune 1995 – 2002	20
Figur 8: Antall aktive i seriespill Hadsel kommune 1995 -2002	21
Figur 9: Antall Aktive i seriespill Vågan kommune 1995 – 2002.....	22
Figur 10: Antall aktive i seriespill Vestvågøy kommune 1995 - 2002.....	24
Figur 11: Antall aktive i seriespill Vefsn kommune 1995 – 2002.....	25
Figur 12: Antall aktive i seriespill Alstadhaug kommune 1995 -2002.....	26
Figur 13 Prosentandel av befolkningen over 15 år som trener i fotballanlegg en eller flere ganger i uka fordelt på kjønn og alder.....	36

FORORD

Hovedprosjektet tar sikte på å fremskaffe kunnskap om anleggsbruk og beslutningsprosesser knyttet til etablering av store idrettsanlegg. Nærmere bestemt er hensikten med prosjektet å undersøke hvordan etableringen av innendørshaller i Nord-Norge påvirket idrettsdeltakelsen i ulike lokalsamfunn. Ved siden av anleggsbruk og anleggsbrukere fokuseres det på idrettspolitiske beslutningsprosesser. Prosjektet ble påbegynt høsten 2002 og avsluttes våren 2005. Dette er den tredje rapporten.

For å forstå den idrettslige sammenhengen tar undersøkelsen sikte på å beskrive og forklare endringer i idrettsdeltakelse før og etter etablering av hallene: om innendørshallene har endret idrettsdeltakelsen. Rapporten baserer seg på ulike datakilder som intervju og statistikk. For å undersøke endring har jeg valgt å beskrive utviklingen i perioden 1995-2002 med vekt på aktive, aktiviteter, arrangement og organisering. En fjerde rapport vil sette fokus på drift, finansiering, organisering og utleie. En femte rapport vil ta for seg beslutningsprosesser knyttet til etableringen av hallene. I en avsluttende rapport taes opp teoretiske betraktninger og forklaringer på bruk og ikke bruk av idrettsanlegg.

Jeg har valgt å tilnærme meg studiet av hallene med utgangspunkt i at anleggsbruk er en dynamisk størrelse som alltid er i forandring. Dette innebærer at ved å fokusere på hovedtrekk ved anleggsbruk i en anleggstype vil referanserammen tegne et bilde av brukerprofiler. Den økende differensieringen i idrettsdeltakelse har endret behovet for anlegg og gjør at temaet får relevans og betydning for oss. Å gjøre "anleggsproblemet" til gjenstand for empiriske undersøkelser åpner for innsikt og kunnskap om forutsetninger for anleggsutbygging.

I arbeidet med denne rapporten har høgskoledosent Jan Ove Tangen kommentert utkast og kommet med nyttige innspill. En takk til prosjektmedarbeider Øyvind Granerud for innspill og kommentarer. Jeg vil også takke informantene i de utvalgte kommunene og daglige ledere for hallene som har stilt opp for intervjuer. Prosjektet er finansiert av Norges Forskningsråd program "Idrett, samfunn og frivillig organisering" og støttet av Høgskolen i Finnmark som har gitt meg anledning til å jobbe med prosjektet.

Alta, januar 2005

Kolbjørn Rafoss

INNLEDNING

I 1992 tok Norges Fotballforbund initiativet til prosjektet "Hall i Nord". Målsettingen var å bygge 10 innendørshaller i Nord-Norge. I 1996 stod den første hallen ferdig i Porsanger kommune i Finnmark. Noen av bakgrunnen for å bygge anleggene var de dårlige treningsforhold i landsdelen vinterstid og vanskelige overgangsperioder på grunn av relativt korte vekstsesonger for gress. Den relativt korte vekstsesongen utsetter i overgangsperiodene vår og høst banene for stor slitasje. Det å vedlikeholde banene fører med seg store vedlikeholdskostnader. En annen begrunnelse var at det var viktig å beholde et allsidig idrettstilbud i nærmiljøene. "Derfor var det vesentlig å bygge haller som kan nyttes til alle typer idrett samt andre nyttige samfunnsnyttige formål"¹ Hallene ville som tekniske anlegg tåle en høy brukerfrekvens og bidra til å utvikle både topp og bredde fotballen i Nord-Norge. "Hall i Nord" kan sees på som et anleggsprogram som hadde flere målstttinger; forbedre treningsforholdene for fotball vinterstid, øke brukerfrekvensen og ivareta et allsidig idrettstilbud. Programmet ble gjennomført "på kort tid og i 1998 ble den siste hallen tatt i bruk. Dette var et program for store innendørshaller som ble utarbeidet av et særforbund, bygd fortrinnsvis med offentlig midler og drevet som kommunale idrettsanlegg. Denne rapporten har som siktemål å undersøke hva slags virkninger hallene hadde på idrettsdeltakelsen i de ulike lokalsamfunnene.

Det er sannsynlig at spredning av anlegg åpner muligheter som kan influere på vår idrettsdeltakelse. Torkildsen vektlegger i denne sammenheng forhold som adgang til anlegg og lokalisering av anlegg som har betydning for bruk av anlegg. "Facilities must both be accessible and acceptable"(Torkildsen 2000: 115). Vi vet at alder og kjønn har betydning for deltakelse i trening og mosjon og at inntekt og yrke er faktorer som har innflytelse på hvor aktive vi er på fritida (Breivik & Rafoss 2004). Anlegg representerer på mange måter mulighetenes faktor som kan ha innflytelse på vår idrettsdeltakelse. Vi var derfor interessert i å finne ut hva som karakteriserer hallbrukerne. Hvilke grupper i befolkningen bruker hallene ? Hvor mye bruker de hallene ? Videre er jeg interessert i å undersøke hva slags virkning spredning av hallene til de ulike lokalsamfunnene fikk for deltakelsen. Sentrale spørsmål i denne sammenheng er; Hvordan var oppslutningen om fotball før og etter hallene ble bygd ? Hvilke idrettsarrangement ble skapt eller flyttet inn i hallene ? Hvilke idretter fikk tilrettelagt aktivitet i hallene ? Fikk hallen betydning for dannelse av nye idrettslag ?

1.1 Differensiert idrettsdeltakelse

Det er en utbredt oppfatning at bygging av idrettsanlegg fører til økt aktivitet. Utbygging og spredning av anlegg kan forstås som en strategi for å aktivisere grupper i befolkningen. En rekke undersøkelser i den norske befolkning viser at det har skjedd endringer i idrettsdeltakelse. De siste 20-årene har idrettsdeltakelsen blitt mer differensiert med tanke på aktive, aktiviteter, organisering og arrangement. Kvinner er blitt mer aktive både innenfor den organiserte idretten og i andre treningssammenhenger. Nye aktiviteter utenfor den organiserte idretten har skapt mer varierte og mangfoldige valgmuligheter. Skateboard, rulleskøyter og snøbrett er aktiviteter har skapt nye arenaer for grupper av ungdom. Det er vokst frem et marked for trening og mosjon. Private helsestudio har utvidet treningstilbudet i en rekke byer og på større tettsteder. En stor gruppe voksne har startet opp med trening og mosjon i voksen alder på det private markedet. Landskapet for trening og mosjon, fremtrer i dag som mer variert og mangfoldig med tanke på aktive, aktiviteter, arrangement og organisering.

Mulighetene for å drive med fysisk aktivitet henger selvsagt sammen med tilgang og bruk av anlegg. Hvordan organisering og plassering av idrettsanlegg kan ha betydning for trening og mosjon ser vi ikke minst på det private markedet hvor det har funnet sted en eksplosiv vekst i antall mosjonstilbud. Idrettsdeltakelsen karakteriseres ved at det er et økende antall voksne som trener i private tilbud, mens en andel av befolkningen svarer at de får tilrettelagt trening gjennom idrettslag ikke har endret seg. På

¹ Brev til Vadsø kommune fra Norges Fotballforbund vedr. Hall i Nord, Oslo 14.september 1994.

helsestudio kan kundene velge mellom flere aktiviteter og treningstider i motsetning til idrettslagsmedlemmer som ofte deltar i en aktivitet til faste treningstider. I perioden 1989 til 1997 har deltakelse blant de som hadde trent i idrettslag holdt seg stabilt på 15 prosent, mens det har funnet sted en økning i private helsestudio fra 9 prosent til 13 prosent i den samme perioden (Breivik & Vaagebø 1999:28). Bruken av anlegg for trening og mosjon er blitt mer variert. Hva slags betydning dette har hatt for bruk og ikke bruk av tradisjonelle idrettsanlegg som idrettshaller, svømmehaller, fotballanlegg etc. har vi liten kunnskap om fordi vi mangler data som kan få frem endringer over tid. I perioden 1997 – 2003 er tendensen at flere regelmessig aktive bruker turstier, lysløyper og private helsestudio, mens tradisjonelle ”konkurranselanlegg” som bl.a. fotballanlegg holder seg på samme nivå (Breivik & Rafoss 2004).

Historisk har spredning og bruk av anlegg endret seg. Siden 1945 har antall særforbund innen Norges Idrettsforbund økt fra 19 særforbund i 1945 til 55 særforbund i 2004. Hele 24 av særforbundene er dannet etter 1968. En geografisk spredning av nye aktiviteter medført endrede behov for anlegg ettersom særidrettene fikk fotfeste i ulike lokalsamfunn. Deltakelse i konkurranseidrett er nært knyttet til bruk av anlegg. Jeg vil trekke frem to eksempler på idretter som har vokst de siste årene, men hvor idrettene stiller ulike krav til anlegg, nemlig golf og innebandy. Golf forbundet hadde i 1985 6225 medlemmer som var organisert i 10 klubber, og i 2000 85 000 medlemmer som var organisert i 150 klubber. I en rekke lokalsamfunn ble det anlagt golfbaner. I perioden er antallet golfbaner økt fra 10 golfbaner i 1985 til 100 golfbaner i 2000 (Kjensli 2001:14-17). Bygging av nye golfbaner kan sies å ha en effekt, dvs. at etter hvert som det bygges anlegg aktiviseres nye grupper i befolkningen. Det fremgår når vi ser på medlemsveksten som et mål på økt idrettsdeltakelse. Et annet ballspill, innebandy har i den samme perioden fått økt oppslutning i form av dannelse av nye klubber rundt om i landet, rekruttering blant ungdom og tilgang til anlegg. Det siste skyldes ikke minst at innebandy er et ballspill som vokser som konkurranseidrett. Den geografiske spredningen av spillet har ført til at det i 2004 var organisert seriespill i de fleste idrettskretsene. Spredningen og organiseringen av seriespill skaper nødvendigvis ikke behov for nye anlegg, men er mer avhengig av at aktiviteten får tilgang til den lokale idrettshallen. Tendensen er den samme for golf og innebandy, flere aktive utøvere, dannelse av klubber og flere arrangement som har ført til økt press. Våre to eksempler viser at behovet for nye anlegg er langt større i golf enn for innebandy, mens ballspillet øker presset på eksisterende anlegg.

Hallene kan forstås som en innovasjon i det fysiske landskapet. Vi kan imidlertid ikke bare se på anlegg som tekniske størrelser som fyller et fysisk rom, men anleggene kan også betraktes som materielle konstruksjoner som fyller et sosialt rom. Bourdieu drøfter forholdet mellom det fysiske og sosiale rom. ”Det sosiale rom har en tendens til å finne et mer eller mindre omformet uttrykk i det fysiske rom ved at aktører og eiendommer innretter seg etter en viss orden”.(Bourdieu 1999:140). Dette kan forstås slik at det fysiske rommets betydning må bestemmes i forhold til den sosiale og kulturelle konteksten. Hvordan anlegg brukes og erfares er knyttet til handlinger i rommet. Anlegg muliggjør ulike prosjekter samtidig; for eksempel ivaretar svømmehaller ulike behov til konkurransesvømmeren, vannpolospilleren og vanngymnasiasten. Hallene åpnet for ulike prosjekter. Aktiviteter som folk driver skaper strukturer (anlegg, klubber, etc.), men det er også klart at strukturer gjør det mulig å drive med aktiviteter (fotball, håndball, badminton etc.) I dette perspektivet kan begreper som struktur og aktivitet nyttes til å beskrive og analysere effekten av hallene, dvs. hva slags aktiviteter anleggene skapte og hvilke strukturer aktivitetene førte til.

1.2. Problemstillinger, spørsmål og avgrensninger

Det er blitt gjennomført noen undersøkelser om brukere og bruk av idrettsanlegg de senere år (Olsen & Giske 1994,1996, Holm 1995, Erstad 1996, Støve 1998, Hapnes 1998). Selv om det finnes forholdsvis liten kunnskap om anleggsbruk er det fra et idrettspolitisk synspunkt viktig å undersøke anleggsbruk, og man må kanskje se anleggsbruk som den mest sentrale variabelen i anleggsforskningen(Olsen 1996,s.40). Kunnskap om anleggsbruk gjelder ikke minst for bygging av nye anleggstyper. En titt på norgeskartet viser at det er bygd en rekke storhaller og treningshaller med

kunstgressdekke siden den første hallen, Skarphallen ble bygd i Tromsø i 1985. Det finnes imidlertid ingen systematisert kunnskap som viser aktivitet i hallene eller hvem som bruker hallene.

Vi kan forstå utviklingen av anlegg i forhold til rom og landskap. Den moderne idretten karakteriseres ved to hovedtendenser: en økende avgrensning av stedene der idrettene praktiseres og en gradvis kunstiggjøring av idrettsmiljøene gjennom tilrettelegging av anleggene. Ut fra et slikt perspektiv fremstår bygging av kunstgressbaner, innendørshaller og ballbinger som en modernisering av fotballens infrastruktur. En utvikling som karakteriseres stadig mer av anleggenes likhet og kunstige tilrettelegging. (Bale 1989). Byggingen av nye arenaer kan forstås som en prosess som også endrer spillet. Strukturelle trekk ved anlegget som tidsrammer og deltakerantall innvirker på spillet dvs rasjonaliserer tidsadferden blant spillerne. Selv om prosjektet tar sikte på å beskrive og analysere anleggsbruk i lys av demografiske og sosiokulturelle variabler er det viktig å tolke kommunikasjonen som foregår og som gjør at grupper av mennesker deler et kulturelt felleskap. Bruk av anlegg kan også forstås som en "kulturell scene" hvor mennesker deler og fortolker erfaringer (Spradley & McCurdy 1988). Hvordan de empiriske funnene i denne undersøkelsen kan forstås i en teoretisk kontekst kommer jeg tilbake til senere i rapporten.

Denne rapporten tar sikte på å belyse i hvilken grad bygging av spesialhaller endret idrettsdeltakelsen i de ulike lokalsamfunnene. I denne rapporten er det to forhold som jeg vil vektlegge nemlig, anleggsbruk og aktivitet. For det første vil jeg avdekke bruken av hallene. Her vil det være viktig å finne ut hvilke ulike utøvergrupper som bruker hallene, hva de brukes til og hvor mye hallene brukes. Hallene kan sees på som et prosjekt som endret rammebetingelsene for idrettsdeltakelse for befolkningen i de ulike lokalsamfunnene. For det andre ønsker jeg å kartlegge omfanget av idrettsaktivitet før og etter byggingen av hallene. Det kan reises noen sentrale spørsmål i den forbindelse:

- ❖ *Hvilke endringer har hallene ført til når det gjelder aktive, aktiviteter, arrangement og organisering i de ulike lokalsamfunnene ?*
- ❖ *Hvilke endringer har hallene ført til når det gjelder grupper av aktive i den enkelte kommune ?*
- ❖ *Har hallene utvidet aktivitetstilbudet i kommunene ?*
- ❖ *Har hallene ført til dannelse av nye idrettslag/klubber som driver aktivitet i hallene ?*
- ❖ *Hvilke idrettsarrangement fant sted i hallene og hva karakteriserer forløpet til disse i den enkelte kommune ?*

For å svare på disse spørsmålene har jeg benyttet ulike datakilder som intervju med trenere/ledere knyttet til de ulike lokalsamfunnene og de daglige lederne i hallene. For å få frem utviklingen av deltakelse har jeg bearbeidet statistikk.

1.3 Oppbygging av rapporten

I metodekapitlet presenteres de ulike case og en oversikt over hvilke datakilder som er brukt. Innsamling av primærdata som danner analysegrunnlaget for undersøkelsen ble samlet inn ved hjelp intervju av daglige ledere for hallene, trenere og idrettsledere i de ulike lokalsamfunnene. Hvilke endringer i idrettsdeltakelse som fant sted på 90-tallet i de ulike lokalsamfunnene beskrives i kapittel 3. I det avsluttende kapitlet gies det først svar på spørsmålene vi stilte innledningsvis og ser vi på hvilke forventninger som ble innfridd ved bygging av hallene. Kapitlet avsluttes ved at jeg drøfter funnene ved hjelp av ulike sosiologiske forklaringer.

Metodisk tilnærming

Jeg har valgt en kvalitativ tilnærming ut fra problemstillingen. For å kunne analysere og beskrive endring som en effekt etablering av hallene ønsker jeg en kvalitativ tilnæringsmåte som går mer i dybden på fenomenet. Det innebærer at jeg har samlet inn data fra informanter som ut fra de underliggende sosiale forhold kan gi et nyansert bilde av hva slags effekt hallene har hatt for idrettsdeltakelsen. En slik tilnæringsmåte sikrer nærhet til undersøkelsesenheter og hensikten var å få tilgang til de fire analyseenheter (aktive, aktivitet, arrangement, organisering). Med dette menes at jeg ønsker en sann gjengivelse av stoffet og rapporten vil inneholde beskrivende stoff om aktive, aktivitet, arrangement og organisering. Rapporten vil også inneholde sitater hvor stemmene til informantene kommer frem. Siktemålet med denne tilnærmingen er at en gjennom analysen skal kunne gi en mest mulig autentisk gjengivelse av strukturer og sosiale mønster som har funnet sted som en effekt av halletableringen i lokalsamfunnene. For det andre ble disse intervjupersonene valgt ut fordi jeg forutsetter at de har et høgt informasjonsnivå om forholdet vi undersøker. Et problem er at denne gruppa av intervjupersoner kan "farge" virkeligheten. Er en klar over denne faren, vil dette være verdifulle intervjupersoner. Videre var også intervjupersonenes evne til å uttrykke seg, og vilje til å delta viktig når jeg satte sammen utvalget.

2.1 Enheter og utvalg

I denne undersøkelsen er det valgt ut de 11 daglige lederne for hallene og 13 klubbtrenerne og ledere (vedlegg 3) som har funksjoner i hallene i tilknytning til trening og aktivitet. Et felles kjennetegn for trenerne og ledere som inngår i utvalget er at disse har hatt funksjoner også før hallene ble bygd og at de på intervjuet hadde oppgaver som trener eller leder i lokalsamfunnet. Det er en forutsetning for å kunne beskrive og analysere endring at utvalget er sammensatt av folk som har tilknytning til hallen. Ved å intervju både daglige ledere og trenere og ledere sikrer dette en større variasjonsbredde i utvalget. En variasjonsbredde i utvalget som vil kunne øke informasjonsinnholdet. Dette gjøres ut fra en forutsetning at disse trolig opplever situasjonen på ulike måter.

2.2 Undersøkelsens data grunnlag

I undersøkelsesopplegget ble det brukt ulike teknikker for å samle inn data om aktive, aktivitet, arrangement og organisering. For å svare på spørsmålene har jeg benyttet ulike datakilder som intervju med trenere/ledere knyttet til de ulike lokalsamfunnene og de daglige lederne i hallene for å kunnskap om aktivitet, arrangement og organisering. For å få frem utviklingen av deltakelse i fotball har jeg bearbeidet og systematisert statistikk fra de fire nordligste fotballkretsene.

For å beskrive deltakelse før og etter hallen ble bygd har jeg systematisert dette for de klubbene i kommunen som stille med lag i seriespill.

- Aktive.² Deltakelse i fotball i perioden 1995-2002 i de ulike kommunene. Dataene sier noe om deltakelse fordelt på antall aktive, kjønn og alder. Dataene sier forhåpentligvis noe om endringer i deltakelse over en lengre tidsperiode. Datamateriale er systematisert på grunnlag av aktive som har deltatt i fotballkretsenes seriespill. Kildene er de fire nordlige fotballkretsenes årsberetninger 1995-2002.

Gjennom informantintervjuene med daglige ledere, trenere og ledere var målet å skaffe seg pålitelige opplysninger om aktivitet, arrangement og organisering.

² For lag som deltok i 11-fotball er hvert lag stipulert til 18 spillere, mens for 7-fotball er hvert lag stipulert til 12 spillere.

- Aktivitet. Har hallene ført nye aktiviteter inn i lokalsamfunnene, flyttet aktiviteter innendørs eller utvidet aktivitetstilbudet. Opplysninger om data er hentet inn ved intervju av ledere/trenere i de enkelte lokalsamfunn. Informantene ble valgt ut på grunnlag av at det hadde trent lag eller vært ledere før og etter at hallene ble bygd.
- Arrangement. En kartlegging av arrangement (turneringer, seriespill, stevner etc) i perioden fra hallene åpnet til 2002. Opplysninger om halldata er hentet inn ved intervju av daglig leder og trenere.
- Organisering. Har det blitt dannet klubber, lag etc som har fått sin virksomhet knyttet til hallene. Opplysninger om halldata er hentet inn ved intervju av daglig leder, trenere og organisasjonssjefer i idrettskretsene.

Intervju av trenere og ledere

For å skape grunnlag for en dypere forståelse benyttet vi oss av intervjupersoner som vi forutsatte hadde høgt innformasjonsnivå om bruk av hallen over tid og kjennskap til idretten i kommunen. De 13 informantintervjuene kunne forhåpentligvis gi oss bedre forståelse av det som hadde skjedd dvs konsekvenser for idrettsdeltakelsen.

Gjennom intervjuene med trenerne og lederne var det temaer knyttet til deltakelse før og etter bygging av hallene. Ut fra de tanker jeg hadde gjort meg på forhånd laget jeg følgende en intervjuguide med følgende tema (Vedlegg 2) :

- Personlig bakgrunn
- Deltakelse i frivillig idrettsarbeid
- Aktive i lokalsamfunnet
- Arrangement i hallen
- Aktiviteter i hallen
- Organisering av nye idrettslag/klubber
- Konsekvenser for idrettsdeltakelse

Intervjuene ble gjennomført i tidsrommet januar – april 2004. Informantintervjuet ble gjennomført som et telefonintervju. Hvert intervju tok fra en halv til en time. Det ble skrevet en tekst som bestod av ordrette gjengivelser av viktige utsagn knyttet til det enkelte tema. Det utskrevne intervjumaterialet ble innarbeidet i rapporten og hver innformat fikk tilsendt et utkast som omhandlet den enkelte hall og hvor informanten var sitert i teksten. Den enkelte ble bedt om å sammenlikne disse og se om vedkommende var gjengitt på en dekkende måte.

Intervju av daglige ledere

For å få data om anleggsbruk ble de elleve daglige ledere for hallene intervjuet. I den forbindelse ble det utarbeidet en intervjuguide (se vedlegg 1). Dette taes opp i en annen rapport. Spørsmålene som ble stilt dreide seg om for en stor del om spørsmål knyttet til drift og bruk av hallen. Gjennom intervjuene med de daglige ledere var det spesielt temaer som bruk av hallen og forhold til idretten. Dette innebærer at det er spørsmål knyttet bruk av hallen, forhold til idretten og utfordringer fremover som er vektlagt i denne rapporten.

- Eierskap
- Drift
- Finansiering, driftskostnader og driftsinntekter
- Bruk av hallen
- Forhold til idretten
- Utfordringene fremover

Intervjuene ble gjennomført i tidsrommet februar – mai 2004. De daglige ledere fikk tilsendt intervjuguiden før intervjuet tok til slik at de kunne sette seg inn i hvilke tema som ville bli berørt.

Informantintervjuet ble gjennomført som et telefonintervju. Hvert intervju tok fra en halv til en time. Det ble skrevet en tekst som bestod av ordrette gjengivelser av viktige utsagn knyttet til det enkelte tema. Intervjuguiden ble på forhånd sendt til den intervjuede som svarte skriftlig på spørsmålene. Deretter ble det foretatt et telefonintervju for å utdype komme med tilføyelse og kommentarer.

2.3 Analyse av data

Innsamling og analyse av data foregikk samtidig. Dette førte til en sammenligning av gamle og nye data etter som jeg intervjuet trenere og idrettsledere i de ulike lokalsamfunnene. Denne sammenligningen av data gjorde det mulig å se sammenhenger og plassere dataene i forskjellige kategorier. Imidlertid var det ikke mulig strukturere og organisere data før intervjuene var gjennomført. Med utgangspunkt i intervjuguiden ble data klassifisert etter tema, dvs at intervjuuttaler som handlet om det samme ble samlet under samme kode f.eks ”konsekvenser for deltakelse”. I analysen har jeg gjort bruk av sitater som kunne bidra til å utdype temaet. Det har i denne sammenheng vært viktig å finne frem til sitater som er innsiktsfulle og originale slik at de kan lys over de problemstillingene jeg jobbet med.

2.4 Presentasjon av den enkelte hall³

I dette kapitlet gies en kortfattet presentasjon av de ulike hallene som inngikk i studien. Dette innebærer en klassifisering og karakteristikk av befolkning og endringer i demografi i de enkelte kommunene.^{4 5}

Hallene er:

1. **Kong Øysteins hall**, Vågan kommune (Nordland fylke). I Vågan gikk folketallet noe tilbake i perioden 1989-1999 (-1.3 prosent) og i 2000 bodde det 9 229 i kommunen. Hallen stod ferdig i 1998 og fikk tildelt kr. 5 200 000 i spillemidler. Totalt kostet hallen 17 millioner. Hallen har sportsgulv i ene tredjedelen av hallen. Hallen er bygd på tomten til en kunstgressbane. Det er anlagt ny kunstgressbane i tilknytning til hallen.
2. **Lofothallen**, Vestvågøy kommune (Nordland fylke). I Vestvågøy bodde 10 750 innbyggere i 2000 som var noen flere enn ti år tidligere (1.9 prosent.). Hallen åpnet i 1997. Tildelt kr. 4 966 000 i spillemidler. Det finnes en løpebane langs den ene sideveggen. Hallen er plassert i tilknytning til kunstgressbane og friidrettsstadion. Anleggene befinner seg i god avstand fra skolene. Hallen har garderobeanlegg uten direkte adgang til hallen.
3. **Helgelandshallen**, Alstahaug kommune (Nordland fylke). I Alstahaug bodde det 7440 innbyggere i 2000 som var det samme folketallet som 10 år tidligere (0,3 prosent). Hallen ble bygd i 1995 og plassert på tomten til den planlagte svømmehallen. Hallen er bygd inntil samme bygning som ungdomsskole og videregående skole i sentrum av Sandnessjøen og tilknyttet eksisterende garderobeanlegg. Kunstgressbane finnes like i nærheten av hallen. Hallen tildelt kr. 4 530 000 i spillemidler.
4. **Vesterålshallen**, Hadsel kommune (Nordland fylke). Befolkningsutviklingen i Hadsel var negativ i perioden 1989-1999. I 2000 bodde det 8321 noe som var 4,4 prosent færre enn ti år tidligere. Hallen ble bygd ferdig i 1998 og fikk tildelt kr. 6 500 000 i spillemidler. Totalt kostet hallen 22 000 000 kroner. Hallen er plassert i et tidligere parkområde i gangavstand fra skoler. I hallen er det utlagt sportsgulv og en løpebane langs den ene veggen.

³ I prosjektet ”Hall i nord” inngikk 10 innendørshaller. I vårt utvalg er Kong Øisteinshall i Kabelvåg tatt med. Hallen ble bygd som en konsekvens av at det ble bygd hall på Leknes.

⁴ Goksøyr definerer anlegg. ”Områder som er bearbeidet med tanke på idrettslig utfoldelse”.(Goksøyr m.fl 1996,s. 96). Langkaas (red) har en tilsvarende definisjon av anlegg. ”Et område, sted eller anlegg som på grunn av sin utforming og beliggenhet egener seg for idrettslig aktivitet”. (Langkaas 1997,s.24).

⁵ Data er hentet fra Kjell Sørli "Kommune-Demografi". NIBR-rapport 2001:5

5. **Mosjøhallen**, Vefsn kommune (Nordland fylke). I perioden 1989-1999 steg folketallet med 1,5 prosent til 13 553 innbyggere. Hallen åpnet i 1996 og ligger ved siden av ungdoms- og videregående skole sentralt i byen. Det finnes løpebane for friidrett og klatrevegg i hallen. Hallen er del av Kippermoen Idrettspark som inneholder normalhall, svømmehall og treningsstudio. Utendørs finnes det fotballbaner, tennisbaner og nærmiljøanlegg for ski. Tildelt kr. 4 521 000 i spillemidler.
6. **Midt-Tromshallen**, Lenvik kommune (Troms fylke). I Lenvik bodde det 11039 innbyggere i 2000. I perioden 1989-1999 økte befolkningen med 1,9 prosent. Bygd i 1997 med kr.5 180 000 i støtte fra spillemidler. Totalt kostet hallen 17,5 millioner. Hallen har sportsgulv i 1/3 av hallen fra 1.april til 31.desember og løpebane langs den ene vegg. Ved siden av løpebane er det hoppegrop for lengdehopp og stavhopp. Hallen er bygd ved siden av Finnfjordbotn videregående skole som ligger 6 kilometer fra Finnsnes sentrum. Hallen er plassert i nærheten av fotballbane og fridrettsanlegg.
7. **Hålogalandshallen**, Harstad kommune (Troms fylke). Harstad er kommunen med flest innbyggere i vårt utvalg med 23 025 innbyggere i 2000. I perioden 1989- 1999 vokste folketallet med 2,9 prosent. Hallen fikk tildelt kr. 4 400 000 i spillemidler og stod ferdig i 1998. Hallen er plassert ved eksisterende idrettsanlegg. Idrettshall og kunstgressbane ligger i tilknytning til anlegget som har felles garderobe i Harstadhallen. I hallen er det løpebane langs den ene sidelinjen.
8. **Lyngenhallen**, Lyngen kommune (Troms fylke). Blant kommunene i vårt utvalg hadde Lyngen den svakeste befolkningsutviklingen i perioden 1989-1999. I 1999 bodde det 3225 innbyggere i kommunen. Kommunen fikk 9,3 prosent færre innbyggere i denne perioden. Hallen ble bygd i 1996 og fikk kr. 6 020 000 i spillemidler. Hallen er bygd sammen via en gang med Eidebakken ungdomsskole. Gymsalen ble bygd om til garderobes og kantine. Hallen ble plassert på et område som ble benyttet til fotballspill og uteaktivitet i friminuttene. I den ene tredjedelen er det lagt ut sportsgulv.
9. **Porsangerhallen**, Porsanger kommune (Finnmark fylke). I Porsanger var folketallet 4451 i 2000. I perioden 1989-1999 var det svak befolkningsnedgang i kommunen (-0,5 prosent). Hallen stod ferdig i 1995 og fikk tildelt kr. 6 030 000 i spillemidler. I hallen er det bygd klatrevegg i den ene gavlen og garderobeanlegg i tilknytning til hallen. I nærheten av treningshallen finnes det kunstgress-, kunststoff – og , gressbane. Hallen er plassert i kort avstand til barne- og ungdomsskole.
10. **Varangerhallen**, Vadsø kommune (Finnmark fylke). I Vadsø bodde det 6130 innbyggere i 2000. I perioden 1989-1999 hadde kommunen en svak befolkningsutvikling (2,7 prosent). Hallen stod ferdig i 1997 og fikk tildelt kr. 5 080 000 i spillemidler.
11. **Finnmarkshallen**, Alta kommune (Finnmark fylke). Alta er en kommune som har hatt sterkest befolkningsutvikling de siste ti årene (13,3 prosent). I 2000 bodde det 16 837 innbyggere i kommunen. Åpnet i 1996. Tildelt kr.13 200 000 i spillemidler. Det er bygd garderobeanlegg, kantine og undervisningsrom i tilknytning til den ene gavlen. I hallen er det lagt ut et sportsgulv og anlagt løpebane langs den ene langsiden. Hallen er plassert mellom Alta ungdomsskole og Alta videregående skole. Hallen er bygget på en fotballbane som ble brukt til trening for idrettslag og undervisning for elever ved ungdoms- og videregående skole.

2.5 Måling av reliabilitet og validitet

Det ble benyttet ulike former for intervju i undersøkelsen for å samle inn data. Vi fikk informasjon fra hallbrukerne ved å benytte et spørreskjema og informasjon fra ledere/trenere ved å benytte personlige intervju. Intervju med ledere/trenere ble gjennomført både som besøksintervju og telefonintervju. Det vil alltid være et spørsmål om målingene er nøyaktige nok. Reliabilitet går på selve prosedyren ved innsamling og bearbeiding av data. Innsamling av halldata om anleggsbrukere på kveldstid ble organisert som utfylling av et strukturert spørreskjema. Før spørreskjemaet ble benyttet foretok vi noen prøveintervjuer med fem hallbrukere i Finnmarkshallen. Denne pretesten avdekket uklarheter og noen spørsmål ble rettet opp. Faste svaralternativ har den fordel at svarene er ferdig klassifisert og bidrar til å gjøre innholdet i spørsmålet tydeligere, slik at ulike intervjuobjekter forstår dem likt.

Gjennom intervjuene satte jeg fokus på de fire beskrivelsesenheter slik at analyseprosessen gjorde det mulig å overføre intervjudata til disse til samlekategoriene.

Validitet ved en undersøkelse avhenger om en måler det en har intensjon om å måle, eller sagt på en annen måte om den manifeste egenskapen stemmer med den latente egenskapen (Hellevik 1977). Som det ble påpekt under reliabilitet har undersøkelsen en god del faktaspørsmål, både når det gjelder anleggsbrukernes bakgrunnsvariabler og i relasjon til selve anleggsbruken. I slike spørsmål er det stor overensstemmelse mellom den teoretiske og operasjonelle variabelen, slik at vi får høy definisjonsmessig validitet.

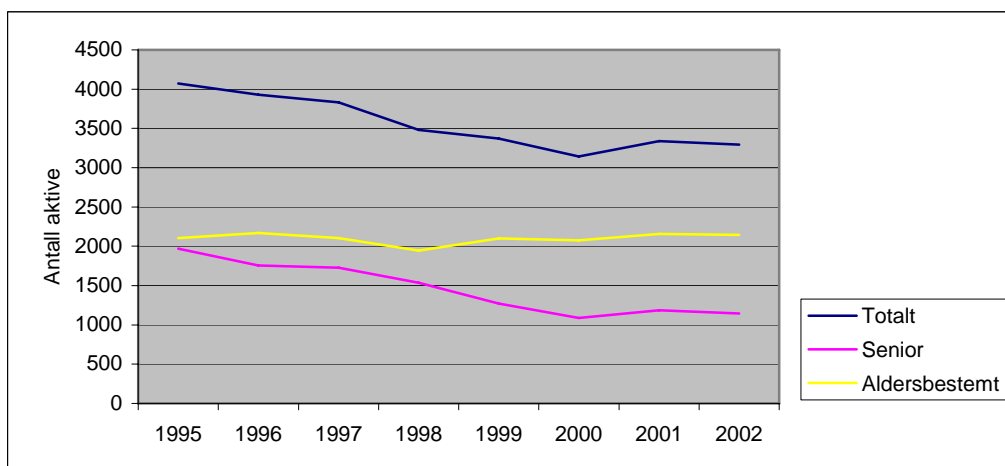
Kommunal hallbruk

En sentral problemstilling var å undersøke hvilken betydning hallene fikk for idrettsdeltakelsen i de ulike kommunene. For det første var vi interessert i om det i perioden før og etter bygging av hallene var registrert økt rekruttering til fotball i den enkelte kommune. Hvor mange aktive deltok i organisert fotball i perioden før og etter hallene ble bygd? Den idrettslige infrastrukturen ble endret da hallene ble bygd og gjorde det teknisk mulig å drive med en rekke idrettsaktiviteter innendørs. Ved å undersøke om hallene hadde ført til nye aktiviteter, flyttet aktiviteter innendørs eller utvidet aktivitetstilbudet kan vi avdekke om det skjedde endringer. Et idrettsanlegg kan brukes til ulike formål. Hva slags idrettslige arrangement fikk plass i hallene? Vi vet at anlegg kan føre til dannelse av nye idrettslag slik vi kan observere innen golf idretten hvor spredning av nye baner og dannelse av klubber skjer parallelt. Vi var derfor interessert i å undersøke om det var blitt dannet nye klubber, lag etc som hadde sin virksomhet knyttet til hallene ?

For å skape struktur og forklare et hendingsforløp har jeg valgt å beskrive endring/virkning med utgangspunkt i fire analyse enheter; aktive, aktiviteter, arrangement og organisering. De fire beskrivelseskategoriene kan si noe om idrettsdeltakelse og hva slags virkning hallene har hatt med hensyn til endring i idrettsdeltakelse. I den videre fremstillingen bruker jeg disse fire beskrivelseskategoriene for den enkelte kommune. Det innebærer å belyse endringer ved å beskrive en utvikling i forhold til aktive, aktiviteter, organisering og arrangement på kommunalt nivå i perioden 1995-2002. En slik før- og etterundersøkelse bygger på intervju med trenere/ledere som har fulgt utviklingen i denne perioden.

For å få et mål på deltakelse så vi på hvor mange aktive som deltok i de elleve lokalsamfunnene i kretsens seriespill. Jeg har valgt å undersøke dette fra perioden før hallene ble bygd. Figuren nedenfor viser hvordan deltakelsen var i perioden 1995-2002.

Figur1 Antall aktive som deltok i seriespill i de ulike kommunene 1995-2002.

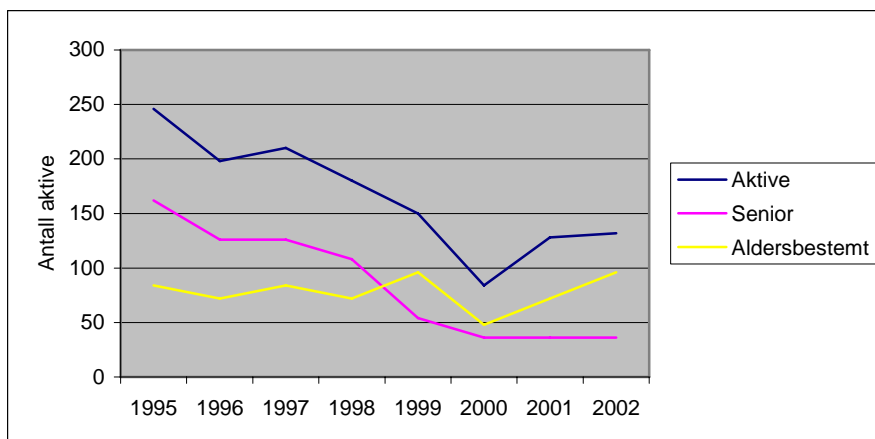

Det generelle mønsteret var for perioden en markant nedgang i deltakelsen i kommunene som inngikk i undersøkelsen. I perioden ble nærmere 800 færre aktive over 12 år som deltok i kretsens seriespill. Hvordan deltakelsen var i den enkelte kommune vil bli fremstilt nedenfor.

3.1 Vadsø

Hallen i Vadsø ble åpnet høsten 1997. Hallen ble på kveldstid brukt av de forskjellige utøvergruppene i klubbene Polarstjernen og Norild IL.

Figur 2 Antall aktive i seriespill Vadsø kommune 1995 – 2002.

Aktive. Hvor stor var deltakelse i kretsens seriespill ? Det fremgår av figuren at antall aktive nærmest ble halvert i perioden. I 1997 deltok 210 aktive i kretsens seriespill, mens antall aktive var redusert til 130 i 2002. Fordeler vi den synkende deltakelsen på senior og aldersbestemte utøvere var det særlig antall voksne som gikk tilbake i perioden. Antall påmeldte seniorlag ble redusert fra 7 lag i 1997 til 2 lag i 2002. En forklaring på den store nedgangen er at i perioden ble fotballaktiviteten i idrettslagene Golnes IL og Vadsø Turn borte. På spørsmål om rekruttering til aldersbestemt fotball trakk treneren som vi intervjuet frem den tidlige aktiviseringen av barn. ”Håndball hadde ikke organisert tilbud i byen til de under 10-år, mens fotball var de første til å aktivisere de aller yngste i lagspill innendørs.”

Arrangement. Hvilken betydning fikk hallen for arrangement i lokalsamfunnet ? Bedriftsidrettsrådet flyttet bedriftsfotballen innendørs da det ble mulig å leie seg inn i hallen. Det ble gjennomført et seriespill på høsten og et på våren. På spørsmål til en av trenerne i lokalsamfunnet om hallen fikk noen effekt på idretten trakk han frem bedriftsfotballen. ”De siste bedriftskampene ble spilt på Polarsletta sommeren 1997. Utendørs bedriftsfotballen forsvant da hallen ble tatt i bruk. Bedriftsfotballen spilles i dag innendørs om vinteren, mens kvinnene spiller bedriftshåndball i Vadsøhallen.”

I 2003 ble det for første gang arrangert en egen aldersbestemt turnering. Turneringen var for utøvere under 12 år. Treneren mente at det i Vadsø ”ikke var sesong for fotballturneringer i ski sesongen fordi det var de samme utøverne som gikk på ski og spilte fotball”. På den andre siden fremholdt han at; ”De aller minste under 12 år har fått et bedre innendørs tilbud med Varangerhallen siden disse ikke slapp til i aulaen og Vadsøhallen fordi håndballen brukte hallene.”

Organisering. Hvilken effekt har hallen hatt år det gjelder organisering ? I august 1999 ble Vadsø klatreklubb dannet.

Aktiviteter. Har hallen ført til nye aktiviteter ? Klatring ble et nytt idrettstilbud for befolkningen da det ble bygd klatrevegg på den ene gavlveggen. I 2002 hadde Vadsø klatreklubb 20 medlemmer.

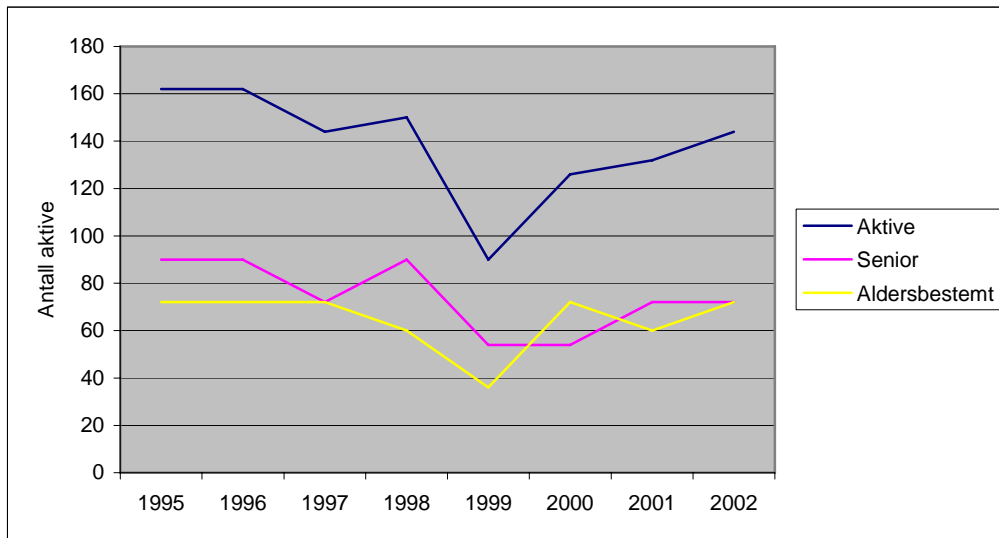
På spørsmål om hvilken effekt hallen hadde på idrettsdeltakelsen svarte treneren; ”Hallen har ført til bedre treningsforhold innendørs og gitt et bedre tilbud til barn og til folk som er ferdig med sin aktive karriere, mens oppslutningen om seniorfotball er blitt så marginal at det i nærmeste fremtid kan være vanskelig å stille med to seniorlag i kommunen. Ungdom som reiser fra Vadsø kommer ikke tilbake.”

3.2 Porsanger

Hallen ble åpnet i februar 1996 som den første av hallene i ”Hall i Nord” prosjektet. Hallen brukes fortrinnsvis av aktive fra klubbene Porsanger FK og Lakselv IL som rekrutterer sine medlemmer fra

tettstedet Lakselv hvor hallen er lokalisert. Billefjord IL som holder til 30 kilometer lenger ute i Porsangerfjorden brukte ikke hallen på kveldstid til trening.

Figur 3 Antall aktive i seriespill Porsanger kommune 1995 – 2002.

Hvor stor var deltakelsen i kretsens seriespill ? I Porsanger gikk deltakelsen noe ned etter at hallen ble tatt i bruk. Deltakelsen var imidlertid forholdsvis stabil i perioden selv om det var noen færre aktive som deltok i seriespillet i 2002 enn i 1996.

Hvilken betydning fikk hallen for arrangement i lokalsamfunnet ? I 1996 ble Polaris cup arrangert for første gang. Polaris Cup er en turnering som samler aldersbestemte lag fra vestfylket. Turneringen ble etter noen år arrangert over to helger og utvidet til yngre aldersgrupper. Den ene helga ble brukt til turnering for barn under 12 år. En av lederne hadde fulgt utviklingen siden starten trakk fram turneringsspillet. "Mye av vintersesongen for aldersbestemte utøvere er basert på turneringsspill. Det finnes lag som f.eks Masi som bare stiller lag i turneringer om vinteren." Lederen trakk også frem antall turneringer og at det var blitt bygd flere innendørshaller. "Det blir nødvendig å samordne de alderbestemte turneringene i fylket og fotballkretsen bør sette opp en egen terminliste slik at sesongen kan samordnes".

Bedriftsidretten flyttet sin bedriftsserie i fotball fra idrettshallen i ungdomsskolen over i hallen straks denne ble tatt i bruk. Etter at bedriftsidretten i Lakselv flyttet innendørs er den blitt borte som utendørsidrett.

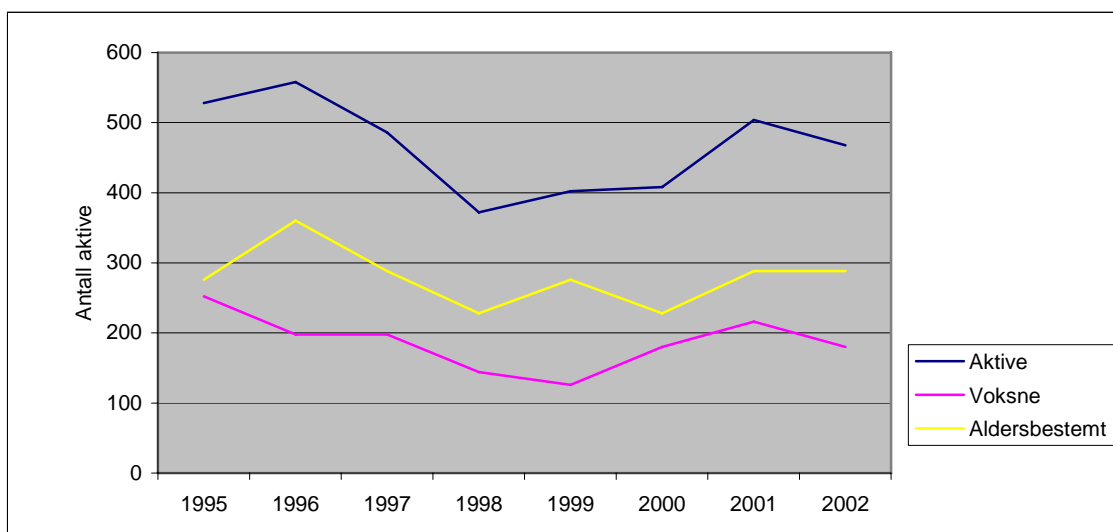
Hvilken betydning fikk hallen for organisering ? I hallen ble det bygd klatrevegg langs den ene gavlen, og dermed lå forholdene til rette for klatring som aktivitet. Lemmivaara klatreklubb ble dannet som en effekt av anlegget. I 1997 hadde klubben 78 medlemmer.

Hvilke aktiviteter fant sted i hallen ? Ved siden av fotball og klatring ble hallen brukt av en liten gruppe golfspillere.

3.3 Alta

Fotball er den største idretten i kommunen og det er også fra denne kommunen hvor flest lag deltar i kretsens seriespill. Hallen brukes av klubber som holder til i eller i nærheten av bygdebyen; Alta IF, Bossekop UIL, Rafsbotn IL, Tverrelvdalen IL, Freia IL, Nerskogen IL og Hjemmeluft FK. De fleste anleggsbrukerne kommer fra de største klubbene Alta IF og Bossekop UL som rekrutterer sine aktive fra tettstedene Elvebakken og Bossekop. Klubber som Eidebakken IL, Nordstjerna IL og Talvik IL som holder til lenger ute i fjorden brukte ikke hallen til trening på kveldstid.

Figur 4 Antall aktive i seriespill Alta kommune 1995 – 2002.

Hvor stor var deltakelsen i kretsens seirespill ? Hallen ble tatt i bruk fra høsten 1996. I 1996 deltok det 41 lag fra kommunen i kretsens seriespill. Året etter gjennomførte 35 lag seriespillet mens i 1998 deltok 27 lag fra kommunen i kretsens seriespill. Antall lag holdt seg stabilt frem til 2001 da 36 lag deltok. Den samme tendensen gjelder for deltakelse i seriespill. Antall aktive gikk tilbake i de to første årene etter at hallen ble tatt i bruk. I denne perioden gikk antall aktive som deltok i seriespill tilbake med 150 aktive. Antall lag og aktive som deltok i seriespill økte fra 2001 selv om det var færre lag og aktive som deltok i 2002 enn i 1995. Et karakteristisk mønster som skiller utviklingen i Alta fra andre kommuner er økningen i antall seniorlag og voksne i perioden etter at hallen ble tatt i bruk. Treneren for et av seniorlagene som vi intervjuet pekte på noen forhold som kunne forklare denne utviklingen. ”Alta er spesiell fordi bygda består av ulike bydemiljøer med egne idrettslag og hvor det er viktig å stille med fotballag. I de nye bydelene Saga, Kaiskuru og Gakori er det blitt dannet idrettslag som også stiller med egne fotballag. Et tredje poeng er at en del aktive har valgt å spille organisert fotball ettersom bedriftsidretten har blitt dårligere organisert”.

Hvilken betydning fikk hallen for arrangement i lokalsamfunnet? Hallen førte til endringer for avviklingen av fotballturneringer. Idrettslagene arrangerte tre årlige turneringer for aldersbestemte lag. To av disse turneringene Altaturneringen og Finnmark Dagblad Cup i fotball ble arrangert utendørs i august/september, mens Postbanken Cup ble arrangert i BUL hallen. I 2002 var Postbanken Cup flyttet til Finnmarkshallen og Finnmark Dagblad Cup flyttet innendørs. Under Altaturneringen 2002 ble en rekke kamper spilt innendørs. I forhold til turneringsaktiviteten for aldersbestemte lag i de andre hallene er Finnmarkshallen lite i bruk. Treneren mente dette kunne ha sammenheng med aktivitetstilbudet i de enkelte idrettslaget. ”I min klubb er det motstand mot å arrangere innendørsturneringer i fotball i vintersesongen. Klubben ønsker at barn skal få et allsidig tilbud, dvs drive med flere idretter slik dette er nedfelt i sportsplanen. Det skal ikke arrangeres konkurranser i fotball før ski og håndball har avsluttet sesongen.”

Da hallen åpnet høsten 1996 arrangerte Finnmark Fotballkrets en vinterserie for herre seniorlag våren 1997. En rekke lag fra hele fylket deltok. Serien ble avviklet etter noen år pga manglende kampavvikling. Daglig leder for hallen påtok seg etter hvert oppgaven med å arrangere treningskamper etter avtale med klubbene. Etter at hallen åpnet har klubbene Alta IF, Bossekop UL, Rafsboth IL og Tverrelvdalen IL spilt deler av seriekampene innendørs. Sesongen i 1 divisjon 2003 spilte Alta IF 7 av 15 hjemmekaper innendørs. Bossekop Ungdomslag spilte alle sine 3. divisjons kamper innendørs i 2004 sesongen.

Bedriftsfotballen flyttet sin aktivitet fra Altahallen til Finnmarkshallen første høsten hallen var i bruk. Antall bedriftsidrettslag økte voldsomt og det ble nødvendig å organisere seriespillet i to divisjoner. På høsten deltok bedriftslagene i seriespill og på våren ble det spilt cup. Deltakelsen gikk etter hvert ned noe som en av lederne forklarte med; "at hele opplegget var avhengig av ressurspersoner som etter noen år trakk seg ut og det var ingen andre i bedriftsidrettsrådet som førte videre jobben". Fra 2000 ble det de enkelte lag som leide seg inn i hallen og arrangerte kamper.

Hvilken effekt har hallen hatt når det gjelder organisering? I Alta var det fire klubber hvor seniorlagene ble borte på 90-tallet, mens det i den samme perioden ble dannet to nye klubber Nerskogen IL og Hjemmeluft FK som gav et tilbud til seniorlag. Mens det har vært en prosess siden 90-tallet i Finnmark ved å slå sammen seniorlag i byer og på tettsteder har utviklingen fulgt et annet mønster i Alta. Et av lagene kan sees på som en effekt av hallen. I 2000 ble Hjemmeluft Fotballklubb dannet. Klubben stilte med et herre seniorlag i serien og hadde hallen som sin hjemmebane.

Har hallen ført til nye aktiviteter? Hallen ble i perioder brukt til håndball og friidrett ved siden av fotball. Dette er idretter som ble drevet før hallen ble bygd.

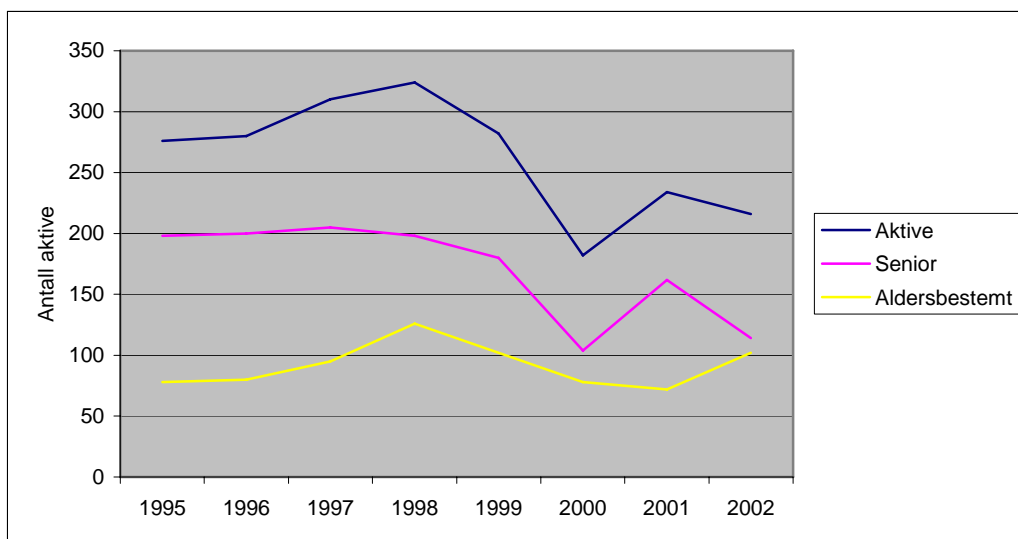
Treneren som ble intervjuet mente at hallen hadde betydning for de ulike sesongene. "Fotball og håndball var de to store idrettene i Alta før hallen ble bygd. Disse hadde hver sin sesong. Disse idrettene var organisert i de samme idrettslagene. Fotballsesongen for aldersbestemte lag begynte etter 17.mai. I dag har aldersbestemte utøvere muligheter til å være inne hele året. Sesongstarten innendørs er blitt fremskjøvet fra mai til november. Flere grupper i klubben min har felles trening i hallen, mens guttelaget og pikelaget har egne treninger utenom fellestreningen.". På spørsmål om hvilken effekt hallen har hatt for idrettsdeltakelsen pekte treneren på forholdet mellom organisert og egenorganisert trening. "Hallen har åpnet mulighetene for å spille fotball hele året. Samtidig ser jeg at den spontane løkkeaktiviteten på utendørsbaner og i skolegårder er blitt mindre. Mitt inntrykk er at barn er blitt mindre aktive utendørs. En annen konsekvens av endrede treningsmuligheter er at den organiserte fotballen er blitt bedre organisert. Treneren følger nå laget gjennom hele året." Det ble gjort forsøk på å sette opp transport til hallen for disse gruppene, men det var vanskelig å få dette til regelmessig.

3.4 Lyngen

Hallen ble åpnet i september i 1996. Lyngen var den eneste kommunen i vårt utvalg hvor det ikke fantes idrettshall før hallen ble bygd. Det er fortrinnsvis medlemmer fra klubbene Lyngen Karnes og Furufalten som trener i hallen på kveldstid. På grunn av lang reiseavstand var det vanskelig å få med ungdom på trening i hallen fra klubbene Lenangsøyra Il og Lyngstuva SK som ligger henholdsvis 35 kilometer og 70 kilometer fra tettstedet Lyngseidet. "Fra et brukerperspektiv ville det vært ønskelig at Lyngen kommunes kulturavdeling hadde sett nærmere på mulighetene for å få til en permanent ordning med transport fra ytre Lyngen til Lyngseidet slik at ungdom der hadde hatt større muligheter for å ta i bruk hallen.."⁶

Figur 5 Antall aktive i seriespill Lyngen kommune 1995 – 2002.

⁶ Aktivitetsrapport Lyngenhallen Drift AS 2001.

Aktive. Antall aktive og lag som deltok i seriespill økte etter at hallen ble tatt i bruk som treningsarena. Etter 1999 sank andelen aktive og slik det fremgår av figuren ble det færre voksne som deltok. En av lederne forklarer nedgangen slik; ”I den første fasen var det stor aktivitet i idrettslaget som et resultat av de gode treningsmulighetene i hallen. Etter å ha spilt sammenhengende fotball i to år uten pause ble ungdommen lei av fotball. Idrettslaget besluttet å skru av fotball på høsten for aldersbestemte lag”.

Arrangement. Hallen fikk stor betydning for ulike arrangement i lokalsamfunnet. Lyngenturneringen som var en nyskaping ble arrangert første gang en måned etter at hallen åpnet. Turneringen er en aldersbestemt turnering som blir arrangert over fem dager fordelt på høst og vår. Turneringen samler 80-100 lag fra nabokommunene og Tromsø.

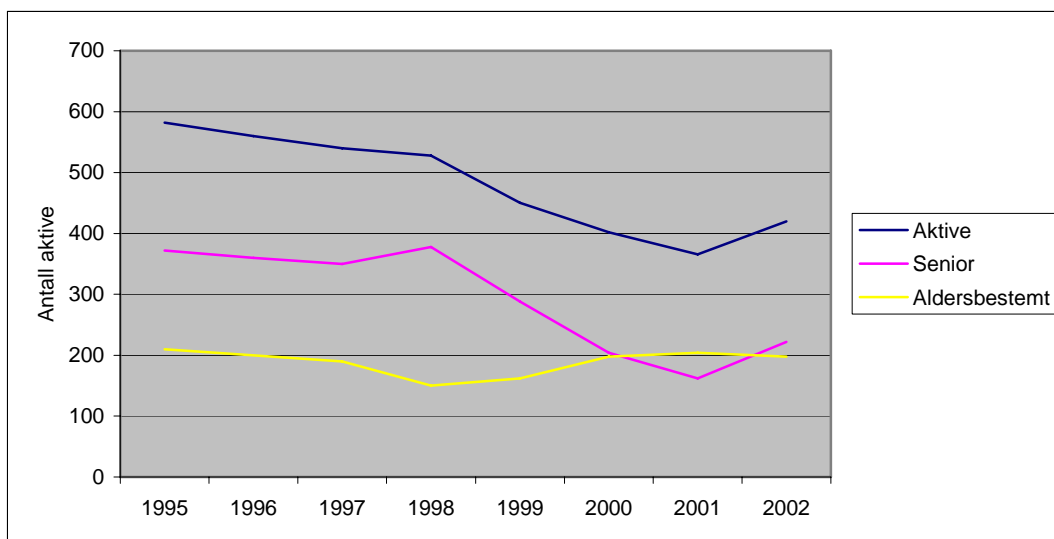
Organisering. Hallen førte til at mosjonister fikk et innendørs tilbud. Styret i Lyngen/Karnes tok initiativ til en bedriftsserie første høsten hallen ble tatt i bruk. Dette var et tilbud som ikke fantes tidligere for voksne utøvere i bygda. I serien deltok vanligvis 8-10 lag.

Aktiviteter. Hallen har utlagt sportsgulv på en tredje del av hallen. Det var imidlertid liten aktivitet på dekket. Lederen mente at dekket burde utnyttes mer på kveldstid til håndball og basketball. ”Dette synes imidlertid å være vanskelig å få til ettersom ressurspersoner ikke finnes i Lyngen”. For å skape mer aktivitet i hallen ble det arbeidet med å finansiere bygging av klatrevegg.

3.5 Lenvik

Hallen ble tatt i bruk i februar 1997. I ukedagene ble hallen brukt på kveldstid av de fleste idrettslagene i kommunen som drev med fotball. Hallen ble i hovedsak brukt av grupper fra de to store idrettslagene Finnsnes IL og FK Senja. Det var også tre seniorlag, Sørreisa IL, Skøelv IL og Brøstadbotn IL fra andre kommuner som trente i hallen på kveldstid i ukedagene.

Figur 6 Antall aktive i seriespill Lenvik kommune 1995 – 2002.

Aktive. Deltakelse i seriespill har siden 1997 gått gradvis ned. I 1995 deltok 22 seniorlag og 16 aldersbestemte lag i seriespill, mens deltakelsen i 2001 var 9 seniorlag og 13 aldersbestemte lag. Fordeler vi nedgangen på senior og aldersbestemte utøvere skyldtes den markante nedgangen at færre voksne deltok i kretsens seriespill. Antall voksne ble nærmest halvert i perioden 1997-2002. Deltakelsen blant aldersbestemte utøvere holdt seg på samme nivå i perioden. En av idrettslederne forklarte nedgangen blant voksne med at det særlig steder på "ytterkantene på Senja hvor idrettslag som Neptun, Bothavn, Torsken, Gryllefjord etc. som ikke klarte å stille seniorlag i seriespillet".

Arrangement. Våren 2004 ble det arrangert en egen serie for småpike-/pikelag og smågutte-/guttelag. I serien deltok 23 lag fra Lenvik og nabokommunene i Midt-Troms. Kampene ble spilt i februar og mars. "Alle lagene har spilt mange kamper i en periode de normalt ikke har noe kamptilbud. Det har igjen gjort sitt til at oppmøtet på treningene har vært bedre".⁷ En av lederne forklarer opprettelse av kamptilbudet med forholdet til andre idretter. "I begynnelsen da hallen ble tatt i bruk var vi tilbakeholdne med å legge til rette for fotballaktivitet i vintersesongen. Nå ligger håndball, skiidretten og svømming nede med brukket rygg. Konflikten med andre idretter er dermed borte og vi ønsket å gi et tilbud til de som ville spille kamper i vinterhalvåret." Denne endringen kan også henge sammen med fritidsvaner. En av lederne mente at "det var vanskeligere nå enn tidligere å få aksept for at barna skal spille fotball i skoleferien."

Lederen for et av de store idrettslagene i kommunen begrunnet hvorfor det ikke deltok i smågutte-/guttelag og småpike-/pikelag i kretsens seriespillet fra hans idrettslag med at: "det blir for mye fotball for barna. Det er viktig å la foreldrene ha en frihelg. Det er også en lang sommer hvor barna skal spille fotball."

Før 1997 var volleyball det eneste tilbudet innen bedriftsidretten på Finnsnes. Bedriftsidretten tok initiativet til en egen bedriftsserie som kom i gang første høsten og som siden har vært avviklet hvert år. Serien samler vanligvis mellom 8-12 lag og blir avviklet i januar-mars.

Mars-cupen som er en aldersbestemt turnering ble skapt som et resultat av at hallen ble tatt i bruk. Turneringen er for aldersgruppene under 14 år og hvert år har mellom 30-40 lag deltatt. Lagene som deltar kommer i hovedsak fra kommuner i Troms.

Organisering. Hallen har ikke ført til dannelse av klubber eller idrettslag.

Aktiviteter. Friidrettststyr for tekniske hopp- og kastøvelser som stavhopp, kulestøt, høydehopp er plassert i hallen men brukes sjelden.

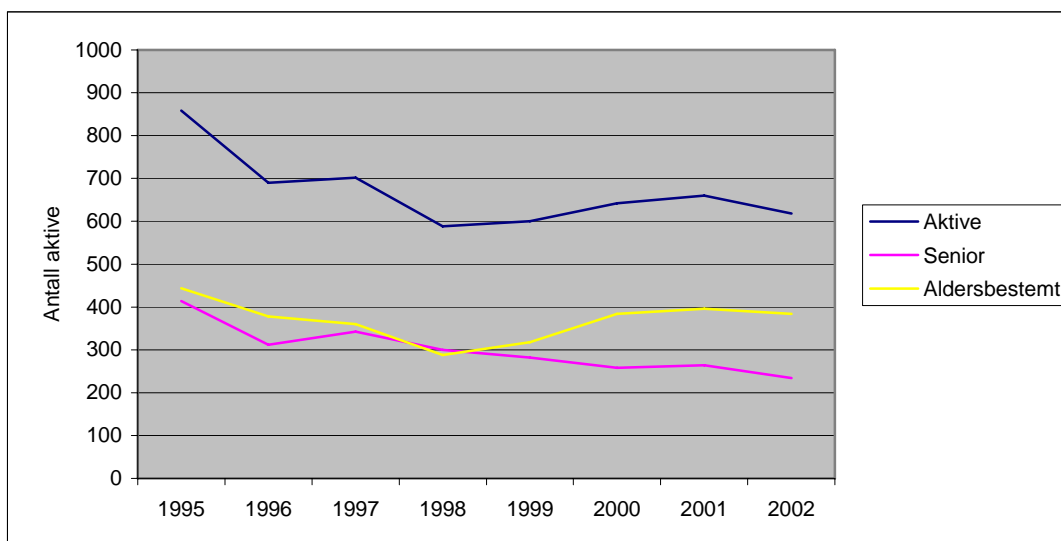
⁷ Grønn Genser. Våren 2004. Medlemsblad for Finnsnes Idrettslag, s.9.

På spørsmål hvilke konsekvenser hallen har hatt for idrettsdeltakelsen trakk idrettslederen for idrettslaget fram treningsforholdene og kamptilbudet. ”Hallen har bedret treningsforholdene, men har ikke ført til at flere er blitt aktive. Hallen utvidet sesongen for de som spiller 5-fotball og 7-fotball. Aktiviteten hadde vært like stor på vinterstid uten hallen, men vi måtte da ha brøytet banen og trent i gymsaler. ”

3.6 Harstad

Hallen stod ferdig i mai 1998. På kveldstid hadde de fleste klubbene, Harstad IL, Brage/Trondenes FK, Landsås Allianseklubb, Medkila IL og Sandtorg UIL, som drev med fotball i kommunen trening i hallen. En av klubbene Sørvikmark IL som var lokalisert 15-20 kilometer fra hallen hadde ikke trening for sine medlemmer, mens Grovfjord IL fra nabokommunen Skånland brukte hallen til trening på kveldstid for seniorlaget herrer.

Figur 7 Antall aktive i seriespill Harstad kommune 1995 – 2002.

Aktive. Figuren viser at andelen aktive aldersbestemte utøvere økte fra 1998 frem til 2002. I denne perioden økte andelen slik at det ble 100 flere aldersbestemte utøvere som deltok i seriespillet fra Harstad. Treneren som vi intervjuet mente at økningen i deltakelse etter 1998 kunne forklares med at bydelsklubbene som f.eks Medkila jobbet bra med å få med barn og unge. Figuren viser at for voksne går kurven nedover i perioden 1995-2002, slik at det var rundt 200 færre seniorspillere som deltok i 2002 sammenliknet med 1995.

Arrangement. Hallen ble en viktig arena for voksne som deltok i bedriftsserie og cupspill. Bedriftsidretten var inne i hallen i perioden september- april hvor det spilles 5-fotball med deltakelse fra 20-25 lag. På høsten ble det spilt serie som dannet grunnlag for videre cup-spill på våren. Seriespillet startet opp innendørs allerede første høsten etter at hallen ble innviet, samtidig som bedriftsidrettsrådet fortsatte å arrangere utendørsserie. En av lederne i bedriftsidretten pekte på forholdet mellom innendørs- og utendørsspill. ”Deltakelsen i utendørsserien har gått kraftig ned. Banene er for dårlig og værforholdene for ustabile. Det er snakk om å arrangere utendørsserien innendørs på sommeren neste år.” Hun pekte videre på at oppslutningen om bedriftsidretten hadde endret seg de siste årene. ”Folk ønsker mer fritid og vil være uavhengig av klokka. Antall folk som deltar i våre arrangement har økt, mens det samtidig har vært nedgang i lagsaktiviteter. Mosjonstilbudet ti på topp, som går ut på å gå opp på ulike fjelltopper er blitt svært populært både for voksne og barn.”

Turneringer ble flyttet fra idrettshallene til Hålogalandshallen og nye turneringer kom til. Turneringer var for dame- herrespillere og old-boys. Treneren for damelaget mente at dette førte til: *”Aldersbestemte fotballag fikk mulighet til å trene i Stangneshallen og Landåshallen da voksne tok i bruk Hålogalandshallen til trening og turneringer. I 2003 ble det arrangert en egen aldersbestemt turnering i hallen for smågutte- og guttelag.”*

Treneren for damelaget som vi intervjuet mente at det nesten ikke var lag igjen som deltok i seriespill for aldersgruppen 33-40 år og at nedgangen i aktivitet kunne ha sammenheng med endrete treningsvaner. *”Etter at old-boysen begynte å trene og spille kamper innendørs har det blitt tyngre å få med voksne til å reise rundt å spille fotball på sommeren.”*

Organisering. Det ble ikke dannet lag i tilknytning hallen.

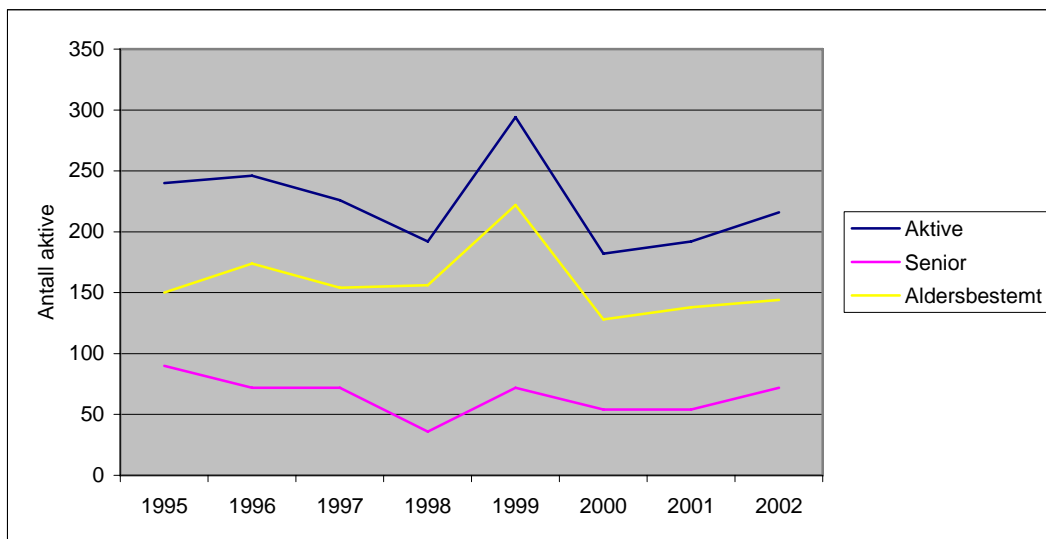
Aktiviteter. Løpebanen og hoppegropa ble brukt av en liten gruppe utøvere samtidig som fotballtreningen pågikk i hallen.

På spørsmål om hvilke konsekvenser hallen hadde hatt for idrettsdeltakelsen trakk treneren frem økt treningsaktivitet i hallen og deltakelse i aldersbestemt fotball. *”Treningsaktiviteten har økt i hallen de siste årene, men jeg er usikker på om det er flere som spiller fotball. Den økte treningsaktiviteten gjelder særlig for lillegutt, smågutt og guttespillere.”*

3.7 Hadsel

Hallen ble tatt i bruk september 1998. Hallen er plassert på Melbo som er det ene tettstedet i kommunen ved siden av Storkmarknes. Ved siden av medlemmer fra Melbo II ble hallen brukt av junior og seniorspillere fra Storkmarknes II.

Figur 8 Antall aktive i seriespill Hadsel kommune 1995 – 2002.

Aktive. Året etter at hallen ble tatt i bruk økte antall aktive som deltok i seriespill blant seniorer og aldersbestemte utøvere. Det var særlig i aldersgruppen 12 – 18 år at økningen var stor hvor antall lag som deltok i seriespill økte fra 10 lag til 15 lag. En av trenerne forklarer den økte oppslutningen om aldersbestemt fotball. *”Det var særlig blant smågutte spillere at rekrutteringen økte. Hallen førte til at disse fikk et treningstilbud om vinteren. Dette var utøvere som tidligere ikke trente fotball om vinteren”.* Rekrutteringen blant aldersbestemte utøvere gikk imidlertid tilbake og fra sesongen 2000 deltok færre aktive i seriespill enn før hallen ble bygd.

Arrangement.. Bedriftsidretten som hadde manglet tilbud etter at utendørsserien ble nedlagt tidlig på 90-tallet pga manglende oppslutning startet opp igjen med en egen innendørs bedriftsserie. Straks etter at hallen ble åpnet tok daglig leder initiativet til å arrangere en bedriftsserie på høsten og en romjulisturen i fotball. Daglig leder av hallen gav følgende begrunnelse: *"Turneringene ble arrangert for å bedre inntektgrunnlaget til hallen"*. I 2002 arrangerte Melbo IL aldersbestemte turneringer for smågutter, gutter og junior.

Organisering. Hallen hadde utlagt sportsgulv da den ble åpnet. En direkte effekt av sportsgulvet var at det ble dannet en ny klubb i kommunen, Hadsel Badmintonklubb. Klubben ble stiftet i 1999 og hadde i 2001 47 medlemmer.

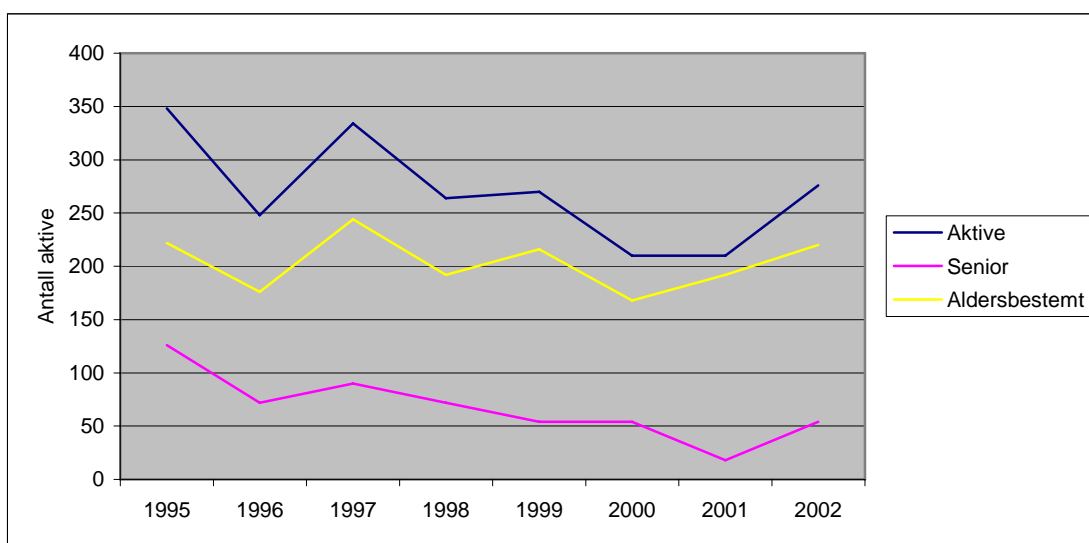
Aktiviteter. I perioder ble det drevet med følgende aktiviteter i hallen; tae kwon do, håndball, innebandy, volleyball og badminton. Daglig leder mener at det var lett å få treningstid i hallen, mens det var vanskelig å slippe til i idrettshallen på Storkmarknes. Hallen førte til at jentene som spilte håndball slapp å pendle til Storkmarknes. Møysalen Il tok opp bandy på sitt program og herre laget spilte sine seriekamper hjemme i Vesterålshallen. Laget stilte ikke lag i serien i 2002. Volleyball og tae kwon do ble drevet av uorganiserte som fikk tilrettelagt aktivitet av daglig leder i hallen.

Daglig leder karakteriserer endringene som hallen har medført ved å trekke frem to forhold. *"Treningsforholdene er blitt bedre for seniorlagene. Prestasjonene økte men det paradoksale er at i 2004 sesongen sitter vi igjen med en klubb og færre lag. Voksne vil heller bruke hallen som mosjonsarena enn treningsarena. Grupper av voksne spiller inne hele året og tar pause et par måneder om sommeren."*

3.8 Vågan

Hallen ble tatt i bruk mars 1998. De fleste idrettslag i kommunen, Kabelvåg IL, Svolvær IL, Strauman IL, Laupstad IL, Laukvik IL, Knausen FK, Lofoten FK, Henningsvær IL, som hadde fotball som aktivitet, trente i hallen. I 2002 var det bare fotballgruppen til Vågakammeratene IL som ikke brukte hallen. Av andre idretter trente håndballgruppene til Svolvær IL og Kabelvåg IL og medlemmer av Lofoten golfklubb i hallen.

Figur 9 Antall aktive i seriespill Vågan kommune 1995 – 2002.

Aktive. Andelen aktive i aldersgruppen 12- 18 år varierer lite i perioden, mens kurven for voksne viser en synkende deltakelse. Den synkende deltakelsen blant voksne forklarte idrettslederen som vi

intervjuet med at Laupstad IL, Henningsvær IL, Laukvik IL og Strauman IL ikke lenger stilte med seniorlag i seriespill og at dette var en tendens i hele Lofoten. Som en forklaring på den økte oppslutningen om aldersbestemt fotball trakk treneren fram hallens åpningstider. *”Det at styret av hallen er overlatt til Kabelvåg IL gjør at hallen kan åpnes etter behov. Dette har ført til mye egenorganisert aktivitet for barn og unge”*.

Arrangement. For aldersbestemte lag ble det skapt to nye turneringer. Kabelvåg IL tok initiativ til en turnering som kom i gang om høsten 1998 for aldersgruppen 10-14 år og en turnering om våren 1999 for 8-12 åringer. Treneren pekte på at den store ulikheten blant voksne skyldtes endrete treningsvaner. *”Unge spillere vil heller spille bedriftsfotball og trene med old-boys enn å delta på klubbens treninger og det er denne gruppen som trener inne i hallen hele året”*. Treneren opplyser at siden hallen ble åpnet har Knausen IL arrangert tre innendørs bedriftsturneringer, mens det avikles en bedriftsserie utendørs hvor det deltar 8-10 lag.

Organisering. På spørsmål om det var blitt dannet idrettslag som drev sin aktivitet i hallen svarte treneren at det var blitt dannet en innebandy klubb som trente og spilte kamper i Vågahallen, men som sporadisk trente i hallen.

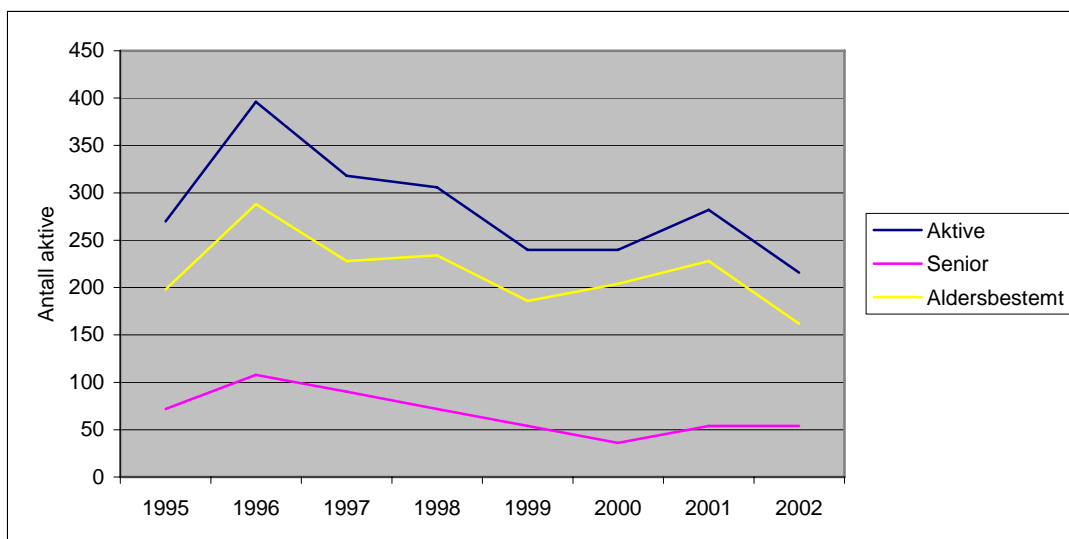
Aktiviteter. På sportsgulvet ble det spilt badminton, innebandy og håndball.

På spørsmål om hva slags effekt hallen har hatt for idrettsdeltakelsen i kommunen trakk treneren frem to forhold. *”Hallen har blitt en møteplass for de som bor i Kabelvåg. Hallen har virket stimulerende på bedriftsfotballen og old-boys aktiviteten. Etter at det ble gratis å bruke hallen for barn og ungdom under 19 år har det blitt flere 12-14 åringer som ønsker å trene i hallen.”* Et annet forhold som han trakk frem var trening for barn. *”Mini- og lillegutter fikk ikke lov til å trene i perioden oktober – februar. Nå har disse fått et tilbud om å trene en gang i hallen og en gang i gymsalen i denne perioden. Ungene har bare et tilbud om håndball og de som ønsker å spille fotball må få et tilbud om å spille fotball. Det er dessuten vanskelig å få guttene til å spille håndball.”*

3.9 Vestvågøy

Hallen åpnet i august 1997. De ulike gruppene i Leknes Fotballklubb utgjorde den største brukergruppen i hallen. De andre klubbene i kommunen, Gravdal UIL, Ballstad UIL og Blest IL brukte i liten grad hallen. En forklaring kan være at klubbene manglet seniorlag. Seniorlagene til Gravdal UIL og Blest UIL ble borte i 1995 og Stamsund IL trakk seniorlaget i 1997. Klubbene satset på aldersbestemt fotball. I intervjuet med en av trenerne ble den manglende hallbruken til disse klubbene forklart med *”at det var for dyrt å leie hallen og at disse lagene derfor begynte sesongen med å trene ute”*.

Figur 10 Antall aktive i seriespill Vestvågøy kommune 1995 – 2002.

Hvordan var deltakelsen før og etter hallen ble bygd ? Det fremgår av figuren at det var en markant økning blant aldersbestemte utøvere i 1996. Det var nærmere 90 flere aktive i aldersgruppen 12-18 år som deltok i seriespill. En økning som en av trenerne forklarer med at Leknes Fotballklubb "satset på å legge til rette for barn og ungdomsidrett." Den gradvis synkende deltakelsen etter 1997 skyldes nedgang blant voksne. Mange og lange reiser og det at ungdommen reiste bort for å ta utdanning eller skaffe seg jobb trakk treneren frem som forklaringer på den synkende rekrutteringen blant voksne.

Arrangement. På spørsmål om hvilke årlige arrangement som finner sted i hallen la informanten vekt på to aldersbestemte turneringer; Byggeren Cup og Posten Cup. Posten Cup er et tilbud til aldersgruppen 6-12 år og Byggeren Cup for aldersgruppen 12-16 år. Byggeren Cup ble arrangert første gang i hallen i 1999 og ble flyttet fra Lekneshallen hvor det første arrangementet fant sted i 1995, mens Posten Cup er en nyskaping som Gravdal IL arrangerer. Begge de aldersbestemte turneringene samlet deltakere fra hele fotballkretsen.

Bedriftsidretten utvidet fotballsesongen. Straks hallen åpnet kom det i gang egen bedriftsserie innendørs. En aktivitet som fortsetter utendørs om sommeren på kunstgressbanen som ligger like ved siden av Lofothallen.

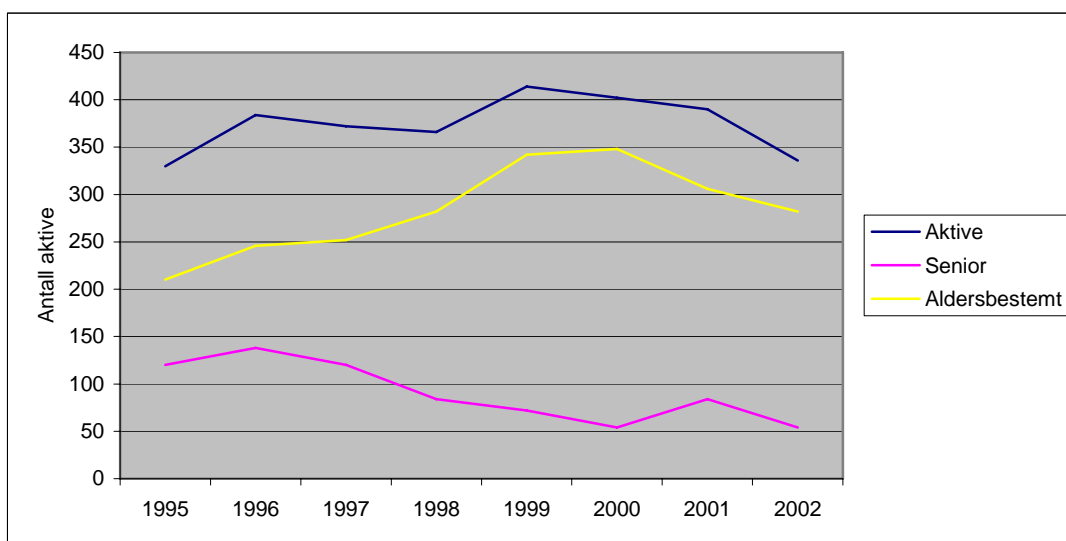
Aktiviteter. På spørsmål om aktiviteter i hallen fantes det ikke annen aktivitet enn fotball. Det fantes en gruppe som drev med hundedressur på lørdagene.

På spørsmål om hva slags effekt hallen hadde hatt på idrettsdeltakelsen i lokalsamfunnet fremholdt treneren at; "Fotball er blitt en helårsidrett nedover i aldersgruppen. Småguttelaget og guttelaget begynner nå å trene før jul innendørs og begynner sesongen utendørs etter påske."

3.10 Vefsn

Hallen ble tatt i bruk november 1996. Hallen er en del av Kippermoen idrettspark som ved siden av treningshallen består av svømmehall, idrettshall og treningstudio. På kveldstid ble hallen i hovedsak brukt av tre klubber, Mosjøen IL, Halsøy IL og Olderskog IL. Dette var de tre største idrettslagene i kommunen hvor 85 prosent av fotballspillerne i kommunen var organisert. Et annet stort idrettslag Drevja IL brukte i liten grad hallen. Idrettslederen vi snakket med forklarte den manglende bruken med avstanden til hallen. Fra tettstedet til Mosjøen er det 25 kilometer å kjøre med bil for å komme til hallen.

Figur 11 Antall aktive i seriespill Vefsn kommune 1995 – 2002.

Aktive. I kommunen har deltakelsen blant aldersbestemte utøvere steget siden hallen ble tatt i bruk. I forhold til de andre kommunene i undersøkelsen er økningen spesielt stor i Mosjøen. I 2002 var det nærmere 150 flere aktive som deltok i seriespill enn i 1995. En synkende deltakelse blant seniorspillere som vi har avdekket i en rekke av de andre kommunene karakteriserte også deltakelsen blant seniorspillere i Mosjøen. Nedgangen i senior fotballen kan delvis forklares med at Olderskog IL ikke stilte med seniorlag for herrer og at Drevja IL ikke stilte med dame seniorlag i perioden etter at hallen ble bygd. På spørsmål om hvorfor det er blitt en økende rekruttering til aldersbestemt fotball fremhever idrettslederen som vi intervjuet at "fotballen er dyktig til å organisere nedover i aldersgruppene og kanskje for langt nedover i aldersgruppene." Dette utdypet han videre med å vise til at kamper og turneringer var blitt en del av barneidretten slik at denne delen av idretten var blitt mer konkurranseorientert.

Arrangement. Det er forholdsvis få idrettsarrangement i hallen, en aldersbestemt turnering og en bedriftsserie. Mosjøen turneringen er en aldersbestemt turnering som var en nyskaping og ble arrangert første gang like etter at hallen ble åpnet. I turneringen deltar det i hovedsak lag fra kommunen. Idrettslederen fremhever at antallet arrangement i hallen kan forklares med at de tre idrettslagene Mosjøen IL, Olderskog IL og Halsøy IL har fordelt de aldersbestemte turneringene mellom seg slik at de to andre idrettslagene arrangerer utendørsturneringer. Idrettslederen mener at fotballen "kunne lagt innendørsturneringene for aldersbestemte utøvere i april/mai for å vente på at banene ble brukbare".

Hallen har hatt en effekt på bedriftsfotballen. Siden 1997 har det vært arrangert vinterserie for bedriftslag. Bedriftsfotballen som tidligere hadde en utendørs sommersesong er blitt til en innendørs vintersesong som blir avviklet i perioden september - januar.

Organisering. I hallen ble det bygd en klatrevegg som ble tatt i bruk vinteren 1999. Året etter ble Mosjøen klatreklubb dannet etter initiativ fra Park- og Idrettsavdelingen i kommunen. Klubben hadde i 2003 24 medlemmer.

Aktiviteter. Det var ikke bare idrettslagene som disponerte hallen til trening. Det var avsatt tider til trening for de som hadde betalt idrettskort til Kippermoen idrettspark. Dette tilbudet startet opp høsten 1997. I helgene og på fredag var en bane i Mosjøhallen ledig slik at ulike grupper kunne drive egenorganisert trening. Hallen ble også brukt av en gruppe skatere etter at det ble satt inn ramper. Hallen hadde utlagt sportsgulv i perioder som ble brukt av til håndball og volleyball. Sportsgulvet ble fjernet i 2003. Klatreveggen medførte at de som drev klatring utendørs tok i bruk vegg og

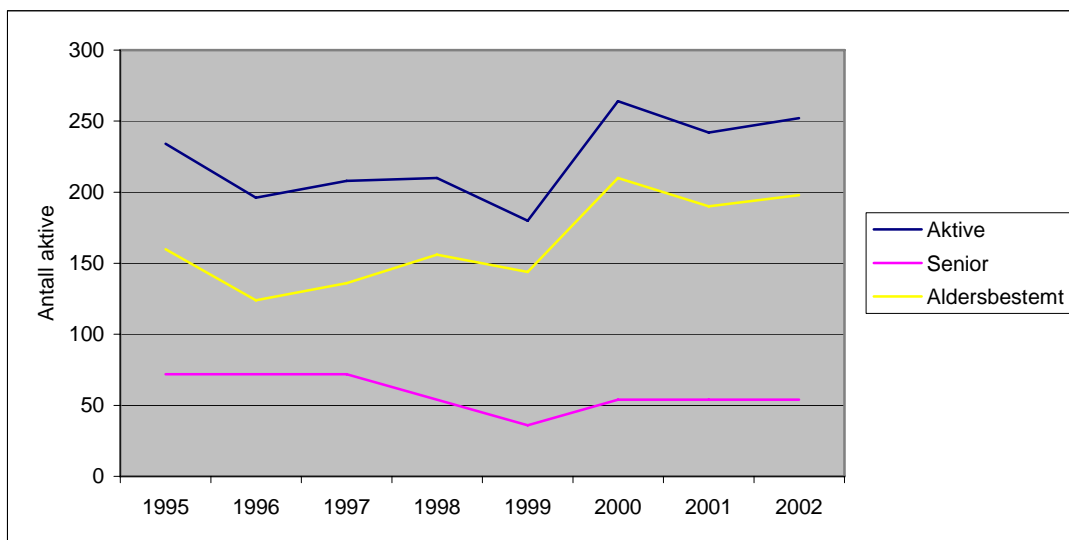
organiserte seg i egen klubb. En annen gruppe som brukte hallen hvor den var åpen for egenorganisert trening var en gruppe som spilte golf og petanque.

På spørsmål om hvilken effekt hallen har hatt på idrettsdeltakelsen trakk idrettslederen fram forholdet til andre innendørsidretter og utvidelse av fotballsesongen. ”Hallen har ført til at andre innendørsidretten som håndball og volleyball som har sin konkurransesesong om vinteren har hatt sviktende rekruttering. Dette kan skyldes at fotballsesongen er blitt utvidet til helårsidrett og rekrutterer fra de samme aldersgruppene. Fotballen har fått bedre struktur på treninger og organisering”.

3.11 Alstadhaug

Hallen ble tatt i bruk i 1995. De ulike fotballgruppene i Sandnessjøen II og bedriftsidrettslagene i Sandnessjøen brukte hallen på kveldstid. En gruppe voksne spillere fra Herøy IL og Leirfjord IL brukte hallen på kveldstid. De to idrettslagene er lokalisert i nabokommunene og utøverne må kjøre mellom 5- 20 kilometer til trening i hallen.

Figur 12 Antall aktive i seriespill Alstadhaug kommune 1995 – 2002.

Aktive. Figuren viser at antall aktive fra Alstadhaug kommune som deltok i seriespill økte etter 1999. Blant aldersbestemte utøvere steg antallet fra 1996. Blant voksne har deltakelsen gått noe tilbake. Lederen som ble intervjuet gav ulike svar på hvorfor deltakelsen endret seg. ” Siden voksne må reise bort for å ta utdanning er det vanskelig å få spillere på seniornivå. Håndball foregår i helgene og innebærer lange reiser til Mosjøen, Hemnesberget og Nesna, mens fotball avikler alle sine kamper i ukedagene. Det at flere er blitt med i aldersbestemt fotball kan skyldes at interessen for håndball er gått tilbake lokalt særlig blant de eldste som ikke lenger har motstandere å spille mot, særlig i Mo i Rana er det blitt færre lag”.

Arrangement. Hallen førte til endring for den aldersbestemte fotballen. Da hallen ble tatt i bruk ble Stamnes Cup som er en aldersbestemt turnering flyttet fra idrettshallen til treningshallen. Turneringen som hadde vært lokal og samlet fortrinnsvis lag fra kommunen og nabokommunene fikk etter flyttingen påmeldte lag fra flere kommuner i fylket. Turneringen samler mellom 80 – 100 lag og går over to helger. Turneringen er et tilbud til de under 12 år og for aldersgruppen 12-16 år.

En egen vinterserie for aldersgruppene 12-16 år ble gjennomført fra november 2003 til februar 2004. I seriespillet deltok 26 småguttelag/guttelag og småpikelag/pikelag fra kommunene. Nordland

Fotballkrets stod som arrangør av serien. Innføring av seriespillet førte til diskusjon i idrettslaget og en av lederne i idrettslaget som var engasjert med ungdomsfotball sier det slik;

”Serien var et supplement til den trøtte treningen på høsten. I idrettslaget var det krefter imot å starte opp serien. Slitasjen på spillerne ville bli for stor og dette ville gå utover håndballen. Saken ble meldt inn for hovedstyret som vedtok at man ikke skulle delta med lag i serien. Vi som tilhørte ungdomsgruppa for fotball ville ikke følge vedtaket og hovedstyret hadde ingen makt til å stoppe oss. Sandnessjøen Il ville blitt satt på sidelinja, mens lagene fra Leirfjord, Dønna og Herøy ville spilt i serien”.

Bedriftsidrettsrådet i Sandnessjøen startet opp med fotball innendørs straks hallen var åpnet. En egen serie ble etablert i 2000 og siden har 8-12 lag deltatt i serien som starter i november og går frem til slutten av april. Bedriftsfotballen i Sandnessjøen hadde etablert en egen utendørsserie før hallen ble bygd og denne fortsatte også etter at hallen stod ferdig. Lederen som vi intervjuet mente at interessen for utendørsspillet ikke hadde endret seg etter at sesongen ble utvidet. Det var de samme lagene som deltok utendørs som innendørs. Det kom til en diskusjon mellom bedriftsidrettsrådet og de enkelte lag som handlet om bruk av spillere og innbetaling av påmeldingsavgifter. Lederen mente at tolkning av regelverket og økte avgifter var årsaker til at lagene i 2002 meldte seg ut av bedriftsidretten. Denne privatiseringen som hun kaller det førte til at lagene selv stod ansvarlig for den sportslige organisering og leie av anlegg.

Organisering. Hallen førte ikke til dannelse av nye idrettslag.

Aktiviteter. Hallen ble brukt til fotball.

På spørsmål hva slags effekt hallen har hatt for deltakelsen i lokalsamfunnet trakk hun frem den økte spesialiseringen og bruken av hallen. *”Hallen har ført til en økende spesialisering blant barn og unge i fotball som er den eneste særvidretten som har et tilbud til barn under 12 år i vintersesongen. Idrettskolen som også arrangeres om vinteren er et tilbud som ivaretar allsidighet. Barna blir aktivisert i basistrening, håndball, innebandy og tidligere også i svømming før hallen ble stengt.”*

Hallens betydning for den lokale idrettsdeltakelse

Hallene kan sees på møteplasser og i mange av tettstedene er hallene blitt et kjennetegn ved stedet. For dem som så for seg sportslig fremgang var det å spille fotball innendørs uavhengig av vær og vind en drøm for fotballen i Nord-Norge. Den planmessige utbyggingen av nye anleggstyper for fotball som ballbinger og fotballhaller endret det vi vanligvis forbandt med en fotballbane på 90-tallet. I undersøkelsen har vi vært interessert i å undersøke hva slags betydning hallene fikk for idrettsdeltakelsen i de forskjellige lokalsamfunnene. Førte utbyggingen til at resultatet ble "fotballhaller som samtidig skal være kjernen i et kultursenter og inneholde arenaer for flere idretter og kulturaktiviteter."(Goksøyr & Olstad 2002:202). Denne rapporten tematiserer nettopp hallenes idrettslige betydning for lokjalsamfunnene.

I denne undersøkelsen stilte vi innledningsvis følgende spørsmål som tar for seg bruken av hallene og hvilke endringer hallene førte til i forhold til idrettsdeltakelse;

- ❖ *Hvilke endringer har hallene ført til når det gjelder aktive, aktiviteter, arrangement og organisering i de ulike lokalsamfunnene ?*
- ❖ *Hvilke grupper i befolkningen bruker hallene ?*
- ❖ *Hvilke endringer har hallene ført til når det gjelder grupper av aktive i den enkelte kommune ?*
- ❖ *Har hallene utvidet aktivitetstilbudet i kommunene ?*
- ❖ *Hvilke idrettsarrangement fant sted i hallene og hva karakteriserer forløpet til disse i den enkelte kommune ?*
- ❖ *Har hallene ført til dannelse av nye idrettslag/ klubber som driver aktivitet i hallene ?*

I det følgende skal jeg forsøke å drøfte hva slags betydning hallene hadde for den lokale idrettsdeltakelsen med utgangspunkt i aktive, arrangement, organisering og aktiviteter..

4.1 Kommunalt anlegg og lokal treningsarena

Hallene fungerer som et kommunalt og lokalt idrettsanlegg. Et karakteristisk trekk ved bruken av hallene på kveldstid og i helgene var at bruken av hallene er knyttet til den organiserte idretten. Et bruksmønster som gikk igjen i de ulike lokalsamfunnene var at hallene ble brukt av idrettslag i kommunen. Det var nesten ingen idrettslag fra andre kommuner som brukte hallene på kveldstid, mens det i helgene var en del lag fortrinnsvis seniorlag fra andre kommuner som sporadisk brukte hallene til trening. Storhallen i Alta skilte seg ut ved at helgene ble brukt av herrer seniorlag fra andre kommuner i Finnmark og Troms. Storhallen ble fortrinnsvis brukt til å spille kamper. Innen den enkelte kommune varierte bruken. Hvor idrettslaget er lokalisert i avstand til hallen ser ut til å ha betydning for bruken. I kommuner hvor det er mellom 20-30 kilometer mellom tettsteder ble hallen i liten grad brukt av idrettslaget. I Hadsel kommune hvor hallen var plassert på Melbo var det liten bruk av idrettslag fra Storkmarknes og i Lyngen hvor hallen var plassert på Lyngseidet var det liten bruk fra idrettslagene på Leangsøyra og Skøelva. For de idrettslagene som var lokalisert i nærheten av hallene fant vi at nesten uten unntak at de som organiserte fotballgrupper var

inne i hallene. I Austvågøy og Sandnessjøen fungerte hallen nærmest som et ”klubblokale” siden det var bare et idrettslag ved siden av bedriftsidretten som brukte hallen på kveldstid. I Harstad og Alta var det mange idrettslag som brukte hallen. Hallene fungerte som et kommunalt anlegg på lik linje som en idrettshall og svømmehall som brukes av innbyggerne på tettstedet eller i byen. Torkildsen vektlegger i sine studier ved siden av tilgjengelighet til anlegg lokalisering som en faktor som influerer på deltakelsen. . ”The actual location of a facility is of the utmost importance and will affect use; the rate of use of the facility falls progressively as once moves further away from the facility.”(Torkildsen 2000:123). Et flertall av hallbrukerne bodde da også mindre enn 5 kilometer fra hallene.

4.2 Aktive barn og ungdom og nedgang i deltakelse

Et sentralt spørsmål var om hallene endret deltakelsen i de ulike lokalsamfunnene etter at de ble tatt i bruk. Gjennom å kartlegge deltakelsen i fotball i den enkelte kommune over en periode var hensikten få frem endringer. For å få et mål på deltakelse så vi på hvor mange aktive som deltok i de elleve lokalsamfunnene i kretsens seriespill. Det var i perioden 1995-2002 en markant nedgang i deltakelsen i kommunene som inngikk i undersøkelsen hvor det ble nærmere 800 færre aktive over 12 år som deltok i kretsens seriespill. Et mønster som gikk igjen i de fleste kommunene var at det ble færre voksne som deltok, mens deltakelsen i aldersgruppen 12-18 år holdt seg stabil eller gikk litt opp. Fordeler vi deltakelsen på voksne og aldersbestemte utøvere blir mønsteret mer nyansert. Nedgangen i deltakelsen var særlig knyttet til voksne utøvere selv om nedgangen varierte mellom kommunene. I Lenvik og Vadsø var den prosentvise nedgangen størst hvor deltakelsen blant voksne ble halvert. En forklaring på nedgangen er at en rekke klubber ikke stilte med seniorlag eller at klubber slo seg sammen. For klubbene i Austvågøy var det klubber som ikke stilte med seniorlag. En oversikt over klubber som stilte med seniorlag i Finnmark viste at i perioden 1990-2001 ble det borte 40 senior lag og rekruttert 9 seniorlag. I kommunene Vadsø, Porsanger og Alta ble det borte 9 senior lag og rekruttert 3 seniorlag i den samme perioden.⁸

Sammenhengen mellom anlegg og anleggsbruk er problematisk og sammensatt. Tilgjengelige og akseptable anlegg fremhever Torkildsen(2002) som faktorer som påvirker deltakelsen. En utbygging av den idrettslige infrastrukturen har i liten grad ført til en vitalisering innen seniorfotballen samtidig som det er andre faktorer enn anlegg som kan forklare den sviktende rekrutteringen til seriesystemet. Det ble trukket frem i intervjuene at fraflytting og at ungdom reiste bort for å ta utdanning gjorde det vanskelig å få oppslutning om seniorfotballen. Et annet trekk ved deltakelsen i aldersgruppen 12-19 år, var at enten at ble det flere aktive i denne aldersgruppen, eller så holdt deltakelsen seg stabil.

Et annet karakterisk trekk ved deltakelsen var at aldersbestemte utøvere utgjorde den største gruppen aktive i samtlige kommuner. Dette gjaldt også i kommune Vadsø og Harstad hvor voksne utgjorde den største gruppen aktive i 1995. I kommunene Alstadhaug og Mosjøen var rekrutteringen til seriesystemet blant aldersbestemte utøvere spesielt stor i perioden. Det var særlig kommet til flere smågutte- og guttelag som deltok i seriespill. I kommunene som inngår i vår undersøkelse er fotballpopulasjonen blitt yngre ved at det er blitt flere aktive oppover i aldersgruppene.

Anleggene i denne undersøkelsen ser ikke ut til å ha noen rekrutterende effekt i den forstand at det er blitt flere aktive. Trenden ser ut til å være at fotballpopulasjonen som deltar i konkurranseaktivitet er blitt stadig yngre selv om det er store variasjoner mellom lokalsamfunnene.

4.3 Utvidelse av sesongen og økt konkurranseorientering blant barn og unge

I vår beskrivelse av endring eller hva slags effekt hallene har hatt for deltakelse var vi interessert i hvilke arrangement som fant sted i hallene. I denne sammenheng var vi interessert i arrangement som var blitt ”institusjonalisert”, dvs. ble arrangert årlig etter at hallen åpnet. I hallene var det særlig to grupper som hadde fått tilrettelagt turneringer og seriespill. I alle hallene ble det arrangert fotball turneringer for aldersbestemte lag, og det ble arrangert seriespill og cuper for mannlige

⁸ Opplysninger om lagsutviklingen i Finnmark er gitt av administrasjonen i fotballkretsen.

bedriftsidrettsutøvere. De aldersbestemte turneringer lot seg dele inn i tre grupper. Den største gruppen turneringer som var en direkte effekt av hallene var de som vi kan kalle for nydannelser. Slike aldersbestemte turneringer fant sted i alle hallene med unntak av Finnmarkshallen og Helgelandshallen. Det var bare i kommunene Alta og Alstadhaug at idrettslag ikke hadde tatt initiativ til nye aldersbestemte turneringer. Et annet mønster som gikk igjen var at turneringer som tidligere ble avviklet i idrettshaller ble flyttet til hallene. I kommunene Alta, Alstadhaug og Vestvågøy ble turneringen flyttet fra idrettshallen. Det var kun i Alta at en turnering, Finnmark Dagblad Cup ble flyttet innendørs. Turneringstilbudet er i noen haller blitt utvidet slik at det blir arrangert flere aldersbestemte turneringer i perioden januar – april. En annen tendens var å utvide turneringene til også å omfatte barn under 12-år. Polar Cup i Porsanger var en turnering for aldersgruppen 12-16 år som i 2002 ble arrangert over to helger slik at den ene helgen var for aldersgruppen under 12 år. I noen haller ble det organisert seriespill for aldersbestemte utøvere. I to av hallene ble det avviklet en ”slags” kretsserie for aldersgruppen 12-16 år hvor de fleste lag som deltok kom fra andre kommuner.

Hallene ser ut til å ha fått økt betydning som konkurransearena. Dette gjelder særlig for grupper som deltar i 7-fotball og 5-fotball. I 2003 ble det avviklet innendørsturneringer for aldersbestemte lag i alle hallene. For det første har vi registrert en økning i antall innendørsturneringer for aldersbestemte lag og at tilbudet er blitt utvidet til å omfatte barnefotballen. Et annet deltakermønster som vi kan se konturene av er et organisert seriespill innendørs på ”kretsnivå”. I 2003 var dette begrenset til to haller og var et tilbud til aldersgruppene 12-16 år. I 2004 ble det satt i gang seriespill i Finnmarkshallen og Porsangerhallen for aldersbestemte utøvere.

Hallene har ikke bare utvidet treningsåret for barn og ungdom som vil spille fotball, men den økte vekten på konkurranser har gjort at vintersesongen har fått økt betydning for aldersbestemte utøvere. Undersøkelsen viser at deltakelsen økte nedover i aldersgruppene og at turneringstilbudet ble utvidet for barn og ungdom. En utvikling som bidrar til å utvide fotball sesongen for stadig yngre utøvere. Ved siden av at hallene fungerer som en viktig treningsarena, har den fått økt betydning som konkurransearena ved at turneringstilbudet er blitt utvidet. Organiseringen av konkurranseidrett har fra å være lokal blitt utvidet til ”krets”. Dette poenget trekker daglig leder i Finnmark Fotballkrets frem når han sier at ” *det kan være nødvendig å sette opp en egen terminliste i vintersesongen slik at turneringene ikke kolliderer med hverandre*”.

4.4 Bedriftsidrett i hallene året rundt

I alle hallene hadde bedriftsidretten et tilbud til voksne menn. I noen kommuner førte anlegget til en revitalisering av fotballaktivitet blant mosjonister. Et karakterisk deltakelsesmønster for bedriftsidrettsutøverne var at hallene fungerte som en konkurransearena. Seriespill og turneringer ble avviklet innendørs og i den grad det ble avviklet utendørsspill var oppslutningen synkende.

Man kan iakttå en parallell utvikling innen bedriftsfotballen i idrettsmiljøene selv om forskjellene er åpenbare. I de fleste hallene kom bedriftsfotballen i gang med kamper og turneringer. Turneringene ble avviklet som lokale turneringer hvor det var liten deltakelse fra lag utenfor kommunen. I alle kommunene ble bedriftsfotballen spilt innendørs, mens i fire av kommune Alstadhaug, Harstad, Leknes og Vågan ble det også spilt utendørs, selv om det er planer om å flytte utendørs serien innendørs i Harstad. I Mosjøen førte hallen til at bedriftsfotballen kunne starte opp aktiviteten igjen etter at utendørs serien ble avviklet tidlig på 90-tallet. I de kommunene hvor bedriftsfotballen ble spilt innendørs var det denne gruppen hallbrukere som hadde den ”lengste” sesongen innendørs. Det at hallene ble tilgjengelig for grupper som ønsket et mosjonstilbud og at bedriftsfotballen kunne spilles innendørs har både rekruttert nye aktive og flyttet fotballaktiviteten fra andre innendørs- og utendørsarenaer.

4.5 Organisering av nye idrettslag

Det tredje elementet vi var opptatt av å beskrive var hva slags betydning hallene hadde for organisering dvs om det ble dannet nye klubber som en effekt av hallene. Noe overraskende fant vi at det ble dannet klatreklubber i kommunene Vadsø, Porsanger og Mosjøen. Klatring ble i disse kommunene en ny aktivitet for grupper av ungdom. En forklaring kan være at dette er en aktivitet som

kan utøves samtidig med at banedekke brukes. Vi kan i denne sammenheng snakke om flerbruk av hallen. En effekt av at noen av hallene hadde utlagt sportsgulv i perioder var dannelse av en badmintonklubb. Ved siden av klatreklubbene ble det dannet en fotballklubb i Alta og en badmintonklubb på Melbo. En gruppe ungdom slo seg sammen og dannet Hadsel badmintonklubb da sportsgulvet i hallen var tilgjengelig. Hallene ser ikke ut til å ha noen effekt på dannelse av fotballklubber. I Alta ble det dannet en ny fotballklubb for seniorlag herrer som hadde storhallen som hjemmebane og treningsarena.

4.6 Motstand mot endring

Jeg vil her gjengi kort hvilke forhold trenerne trakk frem i intervjuene med tanke på endringer i idrettsdeltakelse. Fotball var i noen kommuner den eneste idretten som organiserte et tilbud til barn under 10-år i vinterhalvåret og var blitt en del av barneidretten. I fleridrettslag kom fotball i konkurranseforhold til andre idretter i fokus som hadde sesong om vinteren. I noen kommuner klarte ikke idrettslagene lenger å gi tilbud i håndball, ski og svømming slik at konflikten mellom idrettene var borte. Et argument mot utbyggingen av hallene var at disse ville flytte barn og ungdom innendørs. De nord-norske fotballkretsene vedtok at det ikke skulle gies et konkurranse tilbud i vinterhalvåret. Da kretstingene opphevet vedtaket var det for å komme mer i takt med virkeligheten. Det var også motstand mot å organisere seriespill og turneringer som grep direkte inn i idrettslagets andre tilbud til barn og unge. Enkelte ledere trakk også frem at det var vanskelig å få folk til å spille fotball om sommeren. Disse endrede treningsvaner gjaldt i hovedsak voksne menn, men enkelte trenere trakk også frem at endrede treningsvaner blant barn og unge hadde ført til mindre interesse for spill i skoleferien. De fleste trenerne trakk frem at hallene førte til bedre treningsforhold og at prestasjonene til lagene økte, men at det paradoksale var at klubbene i en rekke kommuner satt igjen med færre lag og spilte i samme divisjon..

Sosiologiske refleksjoner

Utbygging av idrettsanlegg er et middel for å utbre aktiviteter og legge forholdene til rette for idrett og fysisk aktivitet for grupper i befolkningen. En annen effekt av utbygging av anlegg kan være å bedre forholdene for trening og konkurranser for grupper som allerede er aktive. Sammenhenger mellom idrettsanlegg og bruk av anlegg er sammensatt og komplisert. Hvilke grupper i samfunnet som får tilgang og hvilke grupper som tar i bruk anlegget avhenger av en rekke forhold. Det foregår endringer i samfunnet innen idrettsfeltet; idrettens strukturer endres og tradisjonelle aktiviteter tar i bruk nye arenaer. Et fotballanlegg er ikke lenger bare en fotballbane, men et mangfold av anleggstyper for fotball; grusbane, gressbane, kunstgressbane, balløkke, ballbinge, treningshall, storhall. Hallene som er undersøkt endret den idrettslige infrastrukturen i lokalsamfunnene. Det ble mulig for grupper i befolkningen å trene og konkurrere innendørs. Denne undersøkelsen har avdekket at det har vært en liten økning innen aldersbestemt deltakelse i kretsens seriespill, mens deltakelsen blant voksne gikk tilbake i perioden etter at anleggene ble tatt i bruk. Hallene har fått økt betydning trenings- og konkurransearena for grupper av barn og unge, særlig i de lokalsamfunnene hvor det fantes få voksne utøvere.

Idrettsanlegg er kanskje så vanlig at vi ikke reflekterer over at anleggene har sosial betydning og funksjon. Hvorfor er anleggene blitt slik de er blitt? Hvordan kan vi perspektivere forholdet mellom idrettsanlegg og bruk? Disse spørsmålene skal jeg forsøke å drøfte ved å trekke inn fire ulike perspektiv som (1) økende spesialisering, (2) idrettens indre og ytre rasjonalitet, (3) anlegg som kjønnede arenaer og (4) bruk/ikke bruk av idrettsanlegg i lys av begrepene tause forventninger og taus kunnskap..

5.1 Økende spesialisering

Strukturelle forhold virker inn på hvordan vi oppfatter verden. Idrettsanlegg er med på å strukturere våre fysiske handlinger, samtidig som våre handlinger er med på å reprodusere og forandre strukturer. Augestad (2000) ser på idrettsanlegg som et tegn og en faktisitet med flere muligheter. Idrettsanlegget er ikke bare en faktisitet, men er en tekst som kan leses på ulike måter avhengig av den aktives bakgrunn og prosjekt. Et idrettsanlegg kan oppfattes som et skjema for å handle og samhandle, og gjennom bruk av anlegget kan dette skjema overføres til utøverne. Idrettsanleggene pålegger på en måte individet en bestemt orden eller rasjonalitet.

Norges Fotballforbund (NFF) har som mål å utvikle flere og bedre fotballspillere. Fotballforbundets mål er at alle barn skal ha et fotballtilbud hele året. Hvis et barn ønsker å delta i flere idretter, bør det etter NFF's mening legges til rette for dette, men samtidig fremheves det at fotball i seg selv er en allsidig idrett. For å nå målet om mer fotball for de unge, ønsker NFF å innføre femmerfotball for gruppen 5-10 år og gjøre spillet mer ferdighetsorientert og konkurranseorientert. En konsekvens av dette er at mange barn og unge kan velge spesialidrett tidligere.(REF) Undersøkelsen av hallbruken viste at deltakelsen var kjennetegnet ved en utvidelse av sesongen, økt treningsmengde innendørs i vintersesongen og deltakelse i turneringer og seriespill blant barn og unge. Dette kan vi betegne som spesialisering. Utviklingstrekk som kjennetegnet grupper nedover i aldersgruppene og som gjør fotballspillet mer ferdighets- og konkurranseorientert for gruppen barn og unge. Hva slags betydning får en økt spesialisering for deltakelse i idrett ?

Undersøkelser viser at blant dagens 12-åringer har mange falt fra konkurranseidrett når de er blitt 16 år. Blant disse er det også unge utøvere med gode forutsetninger for å nå langt som fotballspillere. Det har vist seg at gode prestasjoner i aldersbestemte lag ikke nødvendigvis fører til bedre seniornivå.

Både TIL og Bodø-Glimt har hatt fremragende aldersbestemte lag, men så og si ingen av disse spillerne er blitt rekruttert til eget seniorlag.

Undersøkelser av utøvere som blir virkelig gode idrettsutøvere på senior nivå har fremst hatt et voldsomt høyt aktivitetsnivå i barne- og ungdomsårene. For de suksessfulle utøverne var aktiviteten preget av allsidighet og lek, mens utøvere som stagnerte i sin utvikling var større grad mer spesialiserte, deltok i færre idretter og trente mindre allsidig (Gilberg,R & Breivik 1998). De beste på nasjonalt og internasjonalt toppnivå har mellom 8-10000 timer med spesialidrettstrening over en 10-års periode. De har som regel startet tidlig med målrettet trening og deltatt i flere idretter. Dette er utøvere som har vært aktive innen flere idretter, og som har valgt en hovedidrett først som 15-16-åringer hvor de investerer masse tid i trening i en idrett selv om de fortsetter å være involvert i minst to andre idretter (Baker & Bruce 2004). En undersøkelse av 213 elever i videregående skole viste at de som hadde nådd lengst i idrettslig prestasjonsnivå var karakterisert med følgende: de startet i 7-8 årsalderen med trening og uhytidelige konkurranser, de kombinerte en vinter- og en sommeridrett, de hadde et stort aktivitetsnivå som barn, de drev også andre idretter i tillegg som variasjon, de var med i et godt idrettsmiljø med stabile trenere og gode konkurrenter, de var høyt mestringsorientert, og var ikke redd for nye utfordringer (Thomassen & Halvari 1996, Halvari & Thomassen 1997). Andre undersøkelser på landsbasis støtter opp om disse funnene.

Med større fokus på konkurranser, vil man i sterkere grad utvikle spillere som blir mer opptatt av å bevise sine ferdigheter og å prestere bedre enn andre. Slike spillere vil oppleve mestring ved å slå andre og ikke nødvendigvis føle mestring ved at de gjør framskritt og klarer å tilegne seg nye ferdigheter. Unge spillere som er sterkt konkurransefokusert er mindre oppmerksomme, mindre oppfølgende og årvåkne på egen læringsprosess, og de reduserer ofte sin egen innsats når de støter på nye utfordringer (Ommundsen 1993). De vil få motivasjonsproblemer etter hvert. Fokuset på "å vinne" overskygger alt annet og blir en brems for videre utvikling. Samtidig utvikler de høyt konkurransefokuserte spillerne en større aksept for å bryte regler og mindre respekt for konkurrenter. De utvikler en mer ytre og ustabil motivasjon og vil ha tilbøyelighet til å gi opp fortere og etter hvert droppe ut av idretten (Miller,B, G.C. Roberts & Y.Ommundsen 2004).

Vi vet en del om hvordan barn og unge utvikler sitt mestringsmotiv og unngår å utvikle høy prestasjonsangst. Nettopp angsten for ikke å strekke til, er for svært mange unge årsaken til at de trekker seg unna fotballtrening og kamper og dropper ut. Fotballen blir "kjedelig", det blir for mange nederlag og fiaskoer. En undersøkelse av Norway Cup-spillere i alderen 13-18 år konkluderer bl.a. med følgende at det motivasjonelle klima som skapes i en prestasjonsgruppe har avgjørende betydning for hvordan de unge utvikler seg. (Miller,B, G.C Roberts & Y.Ommundsen 2004). Det skiller mellom et lærings/oppgaveorientert klima og et konkurranseorientert klima. I et læringsorientert klima legges det vekt på å utvikle mestringsfølelsen ved å forbedre egne ferdigheter og beherske nye utfordringer. I et slikt læringsmiljø er innsats og læring det som gir framgang, og aktiviteten oppleves som artig og spennende. Det utvikles et bedre selvbilde og en sterk indre motivasjon som også er langvarig og ekte. Med fokus på et lærings/oppgaveorientert klima vil vi mulighet til å utvikle topputøvere, og ikke minst: ha flere av barna med videre i idretten når de blir eldre. Ved økt spesialisering og konkurranseorganisering nedover i aldersgruppene er vi kanskje med på det motsatte: vi forsterker frafallet i idretten siden aktiviteter velges bort (Ommundsen & Vaglum 1997)

5.2 Ytre og indre rasjonalitet

Blant forskere er det forholdsvis stor enighet om at den historiske overgangen til industrisamfunnet gjorde prestasjoner til et karakterisk trekk ved en rekke aktiviteter. Denne endringen innen kroppskulturen begynte først i England og som har fått betegnelsen "den engelske sporten". Idretter som fotball og friidrett spredte seg til andre europeiske land. Det var parallelle prosesser med å omdanne aktiviteter som ski og skøyter til idrett i Norge da fotball og friidrett fikk innpass i 1890-årene. (Eichberg 1986, Elias & Dunning 1986, Korsgaard 1986, Mandell 1984, Goksøyr 1991). Overgangen til en mer rasjonell adferd hvor bevegelsesformer ble målt i tid og avgrenset i rom fikk sitt uttrykk i ovale skøytebaner og rektangulære fotballbaner. Sportifiseringen dreide seg om utvikling av

felles og faste standarder. Skøytebanen og fotballbanen var ikke bare fysiske anlegg, men også fysiske strukturer som hadde målekriterier for tid og rom. Regler avgrenset banen og antall spillere. Tilrettelegging av prestasjonsmiljø for idrettsaktivitet krever først og fremst, og det kan forstås bokstavelig: rette linjer, ensretting og standardisering. I idretten manifesterer dette seg i firkantete bassenger for svømming, 400 meter bane for løp, hoppbakker og skiløyper med høydeprofiler og lengde, velodrom for sykling etc. Det uregelmessige forstyrrer og må utelukkes for bedre å kunne måle prestasjoner. Fotballanlegget eller stadion kan forstås som at anlegg ble bygget for å fremme utvikling og læring av en rasjonell bevegelsesadferd som i utgangspunktet er gjenstandsløs, men som omformes i målbare resultater, mål og poeng.

Max Weber (1973) utviklet i sitt arbeid ulike idealtyper for adferd eller rasjonalitet. Hos Weber kan en spore en utvikling som beveger seg fra en verdirasjonell adferd til en mer målrasjonell adferd; en verdirasjonell adferd som knyttes til en sinnelagsetikk og en målrasjonell adferd som henger sammen med en ansvarsetikk. Den danske historikeren Ole Skjerk (2001) bruker et eksempel på denne rasjonaliseringstendensen fra fotball. Hvilke verdsett som skal legges til grunn for handling drøfter han i forbindelse med hvorvidt målmannen skal stå på streken når motstanderen var idømt straffespark. .

”Baggrunden for at fodboldmålmand skal stå på målstregen, når et straffespark tages, er således, at man i en række tilfælde i det 20. århundredes begyndelse oplevede, at fodboldhold nægtede at lade deres målmand stå på mål og forsøge at redde et straffespark, som var dømt imod holdet. Logikken var, at det var uværdigt at prøve at undgå konserkvensarne af brud på reglerne ved at lade målmanden forsøge at redde straffesparket. Derfor indførtes regelen om, at målmanden skal stå på målstegen, når straffesparket tages”(Skjerk 2001:44).

Episoden med målmannen forteller at det kan være forskjellige oppfattelser av hva som er en rasjonell spillehandling som i dette tilfelle kan tolkes til at den rasjonelle adferden ble knyttet til aktiviteten og ikke til den enkelte spillers valg av handling. Goksøyr bruker begrepet sportifisering til å forklare utviklingen i den moderne idretten. Sportifisering karakteriserer han som en prosess som fokuserer på ”prestasjoner målt i konkurranser i en rasjonell ramme”. Den rasjonelle ramme hos Goksøyr kan forstås som en målrasjonell ramme i Webers forstand;”bestrebelse på å minske tilfeldighetenes innflytelse på utfallet i den idrettslige kamp (Goksøyr 1988:). Sportifisering er en prosess, men det er en prosess med klart definerte mål. Hos Goksøyr blir det konkret gjennom å forstå hva som er den moderne idrettens pregete prinsipper. Prosessen med å utvikle den rendyrkede rasjonalismen er knyttet til standardisering og normering. Utvikling av arenaer, distanser, øvelses- og konkurranserformer er uttrykk for prosesser som tar sikte på å rendyrke rasjonalismen. Det multifunksjonelle landskapet reduseres i fotballanlegget til en funksjon. Anlegget skaper rom som muliggjør bestemte handlingstyper, men handlingene i rommet er også knyttet til en tidsadferd. Forbedring av anlegg utvikler tid-rom dynamikken og dermed prestasjonsrommet for spillet. Dette tid-rom forholdet kan forstås som en tendens til å overvinne naturlige og fysiske grenser, eller som forsøk på å komme unna den skiftende naturen.

For å forstå det rasjonelle ved idretten kan det kan være nyttig å skille mellom en indre og en ytre form for rasjonalitet (Goksøyr 1988).⁹ Et skille som kan være fruktbart med tanke på å forklare og forstå målet ved å drive med idrett. Den indre rasjonaliteten vil ha en individrettet målsetting som kan ta sikte på å forbedre rekorder, forebygge sykdom, utvikle allsidige ferdigheter etc. En ytre rasjonalitet

⁹ Hos Goksøyr må vi forstå sportifisering som et sportsinternt begrep og det kan lett føre til at vi beskriver og analyserer idretten som et lukket felt. De endringene som vi har identifisert på anleggsfeltet må også forstås på bakgrunn av hvordan anleggene er kommet til veie. Det er nødvendig å kombinere rasjonalitet med et maktbegrep som setter seg igjennom. Gerd von der Lippe har i sin avhandling ”Endring og motstand mot endring av feminiteter og maskuliniteter i idrett og kroppskultur i Norge: 1890-1950” kritisert Goksøyr for å mangle et maktperspektiv. For å forstå hvordan sportifiseringen har påvirket deltakelse mellom kjønnene er det nødvendig å trekke inn maktperspektivet.

kan ha sosiale målsettinger som å integrere innvandrere kvinner, få flere ungdom aktive, utbre idretten til nye grupper etc. For fotball innebar det at den ytre sosiale målsettingen var rasjonell og at denne ytre rasjonelle målsettingen var en konsekvens av at selve utførelsen av spillet var rasjonell. Et anlegg vil kunne være et mål for både en ytre og en indre rasjonalitet. Anlegget kan dermed ha en ytre rasjonalitet som å utbre spillet og rekruttere folk til fotball og en indre rasjonalitet som kan innebære å utvikle spillere og øke prestasjonene til laget.

Utbygging av anlegg kan gjerne sees på som en kamp mellom den ”indre” og ”ytre” rasjonalitet. Bygges anlegg for å rekruttere flere til idrett og fysisk aktivitet eller for å forbedre og utvikle organiseringen, konkurransen og prestasjonen? Den indre rasjonalitet har spillet som ramme hvor spillehandlingene tar sikte på en målrettet adferd mot stadig bedre prestasjoner. Den standardisering av banene som fant sted i de ulike lokalsamfunnene på 90-tallet ved at anleggene fikk kunstig banedekke og ble lukket inne kan forstås som faktorer som forsterket vekten på prestasjonsorientering. Tolker vi anleggene med utgangspunkt i den indre rasjonaliteten, forstår vi hallene som rasjonelle arenaer med standarder.¹⁰ Standarder som del av sportifiseringsprosessen hvor målene er definerte. Mål som ligger i konkurranse og streben etter grensesprengninger og hvor det taes i bruk midler å nå disse målene. En mulighet for å forklare denne endringen av anleggene er å legge prestasjonsprinsippet til grunn. For at idrettslige prestasjoner skal sammenlignes må teknologiske forhold gjøres likeverdige. Vi har argumentert for at anleggstypene er uttrykk for en utvikling mot å rasjonalisere standarder slik at fotball landskapene blir forutsigbare, stedløse og likeartet. I denne undersøkelsen har vi identifisert noen karakteristiske trekk ved sportifiseringen;

- Organisering. Formalisert og utvidet fra klubb og krets
- Konkurransen. Utvikling fra lokal også til regional deltakelse i hallene
- Standardisering og normering. Utvikling av nye typer arenaer og spilleformer
- Statistikk og rekorder. Serietabeller og turneringstvinnere.

Idrettsanlegg er så vel et resultat av og en forutsetning for idrettens institusjonalisering, dvs at idretten blir brakt inn i faste, samfunnsmessige former. De fleste idretter krever stadig bedre og standardiserte idrettsanlegg med tanke på å forbedre og måle prestasjoner. Dette gjelder ikke minst for ballspillene fotball, håndball, volleyball og basketball som er både plass og anleggskrevende. Utbygging av stadion, storhaller og treningshaller kan forstås som et resultat av et idrettssystem. Et perspektiv er å se på anlegg som et element. Et element som er en del av et system. Tangen (1997) legger i sin teori om idrettssystemet vekt nettopp på idrettens rasjonalitet. Et idrettssystem som bygger på en rasjonalitet som kan legges til grunn for å beskrive og forklare idrettslig virksomhet. Tangen fremhever i sin analyse av idretten fem operasjoner som han legger til grunn for å forklare idrettens rasjonalitet; kvantifisering, rangering, disiplinering, standardisering og vertikaliserings. Disse operasjoner brukes for å forklare de spesialiserte prestasjonskravene i idretten. (Tangen 1997,1999). For å forklare og forstå den økende spesialiseringen er anlegg i liten grad trukket inn som en faktor når vi diskuterer hva idrettsprestasjoner bygger på. At anlegg designes og produseres utelukkende for at utøvere skal få like forhold, og for at rekorder skal kunne settes og forbedres kan diskuteres. Betrakter vi idretten som et system, vil anlegg kunne inngå som et element som kan relateres til idrettens rasjonalitet, dvs til det å forbedre prestasjoner. Tangen (1997) betrakter idretten som et sosialt system, et sosialt system som er autopoietisk dvs. selvdannende og selvorganiserende. Dette perspektivet innebærer at alt som inngår som elementer (anlegg, utstyr etc.) er produsert for og av idrettssystemet. Alt som skjer i systemet relateres til idrettens moderne dobbeltkode; vinne/tape og forbedring/tilbakegang. En teori om idrettssystemet som hevder at prestasjonsidretten produserer anlegg som iscenesetter idrettens ide om å vinne/tape og forbedring/tilbakegang.¹¹ I vårt materiale ser

¹⁰ Standard for hva som er UEFA godkjent bane for spill i eliteserien, 1 divisjon og 2 divisjon gjør at banen i Finnmarkshallen må flyttes og tilføres nytt kunstgress.

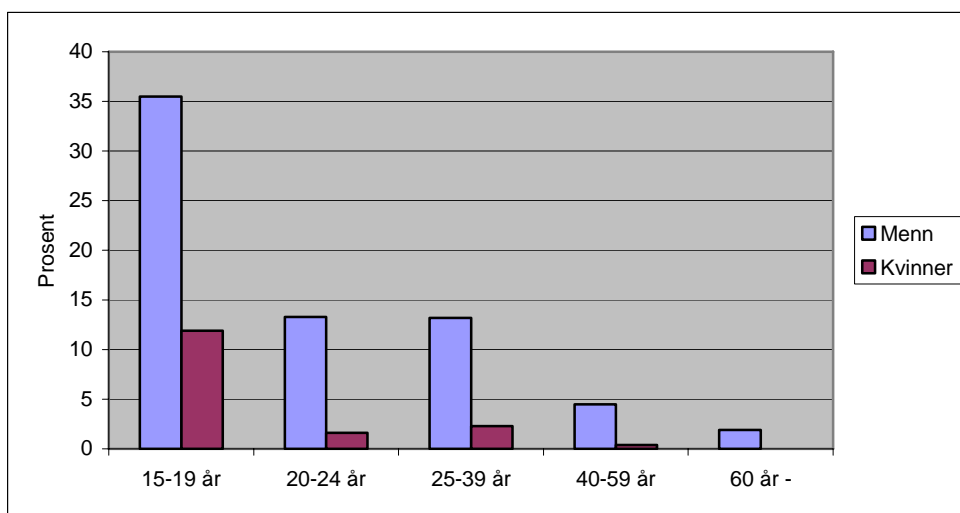
¹¹ Tangens innfallsvinkel er inspirerende, men legger etter min mening i for stor grad vekt på det som er felles over tid enn på historiske endringer. ”Utgangspunktet for min analyse er derimot en oppfatning om at idrett er en grunnleggende og universell kommunikasjonsmåte, som i gitte samfunn får sin helt spesielle og unike form.

vi at for noen grupper er prestasjonene kommet mer i fokus ved at turneringer utvides til seriespill hvor resultatet etter endt innendørs sesong er avgjørende for lagenes plassering. Lagene blir ikke slått ut på bakgrunn av en dårlig kamp i turneringen, men seriespillet sikrer at det sterkeste laget vil klare seg best. Sportifisering som i denne sammenheng innebærer en utvikling av spillet for aldersbestemte utøvere i retning av bedre prestasjoner og hvor den spillemessige styrken mellom lagene blir mer avgjørende for resultatet.

5.3 Kjønnede anleggsarenaer

Bruken av hallene var ulik for menn og kvinner. Videre endret bruken av hallene seg oppover i aldersgruppene ved at kjønnsforskjellene økte. Dette er et mønster som også gjelder generelt for befolknings bruk av fotballanlegg. MMI data avdekket at bruken mellom ulike anleggstyper i befolkningen varierte. Fotballanlegg var den anleggstypen hvor ulikheten var størst mellom menn og kvinner i befolkningen sammenliknet med anlegg som svømmehaller, idrettshaller etc. Blant de som trente regelmessig over 15 år svarte 9.5 prosent av mennene at de brukte fotballanlegg, mens blant kvinner svarte 1.9 prosent at de trente regelmessig i fotballanlegg.

Figur13 Prosentandel av befolkningen over 15 år som trener i fotballanlegg en eller flere ganger i uka fordelt på kjønn og alder. N= 4048.

Den største bruker gruppen av fotballanlegg er menn i aldersgruppene 15-19 år. Kjønnsforskjellene er store selv om mange kvinner i aldersgruppen 15-19 år svarte at de trente regelmessig i anleggene. Det var i denne aldersgruppen vi fant de fleste kvinnelige hallbrukerne. Blant de mannlige hallbrukerne fant vi et tilsvarende mønster ved at mange var aktive oppover i aldersgruppene. Hallene ser imidlertid ut til å aktivisere større grupper menn oppover i aldersgruppene enn andre anleggstyper for fotball.

Vi kan se på anleggsutbyggingen som et kultiveringsprosjekt som førte til at distriktene og spesielt kommuner i Nord-Norge fikk en anleggsdekning som gav befolkningen gode muligheter for idrettsdeltakelse. Idrettsbevegelsen var som frivillig organisasjon med bred sosial basis demokratisk inkluderende, samtidig som organisasjonen virkeliggjorde velferdskulturen. Gjennom alliansen mellom STUI og den lokale idrettsbevegelse ble det bedrevet en aktiv distriktspolitikk på overføring av midler fra sentrum til periferi, ut fra en forestilling om geografisk rettferdighet (Slagstad 1998). Anleggsdekningen i de tre nordligste fylkene er for fotballanlegg i forhold til resten av landet over

Det som kan observeres av endringer og forskjeller er da forskjeller og endringer i form, og ikke i substans” i Tangen (1997)s.1-2.

gjennomsnittet. MMI data viser at det er liten variasjon i hvordan befolkningen bruker fotballanlegg i de ulike landsdelene (Breivik & Rafoss 2004).

Undersøkelser har vist at sosiale strukturer i idretten er forholdsvis varige sosiale ordninger som bla. fordeler ressurser som ledere, trenere, etc. Fordeling av verv i organisasjonen er knyttet til kjønn. Menn er overrepresentert jo høyere opp man kommer i makthierarkiet (Fasting 1989,1995,1999). Innen toppidrett finner vi få kvinnelige trenere, mens vi finner en større andel kvinnelige trenere i barne- og ungdomsidretten. Dette er ordninger i idretten som består av strukturer og normer. Kjønnsmakta ligger innebygd i sosiale strukturer ved fordeling av goder som i denne undersøkelsen tar for seg menn og kvinners bruk av anlegg. Å undersøke kjønnede strukturer i anlegg er viktig fordi de er med på å danne rammebetingelse for menn og kvinners idrettsdeltakelse. Strukturer som kan oppfattes som ei interaktiv meningsramme som påvirker og blir påvirket av samhandlingsprosesser. Hovden (1997) hevder at konstruksjon av kjønn har basis i sosiale og materielle strukturer. Hallene er viktigere for menn enn for kvinner og i den grad kvinner deltar er det unge kvinner som er svært konkurranseaktive.

Idretten er en viktig arena for formidling av en kulturs symbolsystemer. Konkurransetidrett er et eksempel på en sammenheng hvor kjønnede kulturer produseres og reproduseres. Fordeling av anlegg som ordninger for deltakelse i idrett er med andre ord ikke kjønnsnøytrale. Undersøkelser viser at bruk av anlegg og tid er bestemt av levetilstandene. Kvinner bruker tiden annerledes enn menn. Fritiden for kvinner er relativ og finns mellom ulike andre gjøremål. Dette forutsetter at kvinner kan bruke tiden fleksibelt. Pfister peker på dette forholdet:

”Only if sport facilities are located near the home and could be used round the clock could women use this *in between time* for sport activities” (Pfister 1993:161).

Det at kvinner trenger fleksibilitet ser vi ikke minst hvordan kommersielle treningsinstitutter legger til rette for å tiltrekke seg kvinner. I en av kommunene i denne undersøkelsen, Alta ble det første kommersielle treningssenteret åpnet i 2000 og fikk på kort tid 1200 kvinner som kunder (Rafoss & Rolland 2001). Dette er et privat helsestudio som aktiviserer langt flere voksne kvinner enn idrettslagene i kommunen. MMI data viser at det er i private helsestudio vi finner den største gruppen i befolkningen som trener regelmessig, nemlig kvinner mellom 25-40 år. Kjønn konstrueres blant annet på grunnlag av den måten idretten blir organisert og strukturert. Betrakter vi anlegg som arenaer for å drive idrett som sosiale konstruksjoner er kjønn en forklaring på forskjellene vi finner i anleggsbruk og mellom anleggstyper. Klein (1993) fremhever dette poenget med at når lokale myndigheter lokaliserer anlegg;

”actually support traditional sex roles rather than help break down existing disadvantages suffered by women” (Klein 1993:152).

MMI data viser at i private helsestudio er det 15.1 prosent voksne kvinner som trener regelmessig, eller tre ganger flere enn voksne menn som trener regelmessig i fotballanlegg (Breivik & Rafoss 2004).

I et samfunnsvitenskaplig perspektiv kan det å kjønne bruken av anlegg få frem kulturelle kjønnskoder. Ved å søke etter mønster i vår kontekst fremstår det variasjoner som avdekker ulik bruk av anlegg (Acker 1992). Den innendørs fotballarenaen fremstår som en mannsdominert arena. Hallene er lite tilgjengelig for andre grupper enn de som er organisert i idrettslag og driver konkurranseidrett. I moderne samfunn preget av likestillingsdiskurser blir kvinner og menn ofte gjort like gjennom å bli fremstilt som aktører uten kjønn, som handler innenfor kjønnsnøytrale institusjonelle rammer (Hovden 2000). De innendørs fotballarenaene er med på å konstruere kjønn slik bruken er organisert gjennom klubbene. Det kan være vanskelig å gjennomskue kjønn som sosialt differensieringsprinsipp. De betydninger mannsdominans har for kvinners vilkår blir ofte omskrevet og forsøkt forstått på andre måter. Idrettsanlegg kan vi forstå som sosiale strukturer, eller forholdsvis varige sosiale ordninger som fordeler ressurser. Anleggs som ressurs forstår jeg ikke som noe kjønnsnøytralt, men som materielle gjenstander som uttrykker sosiale praksiser.

Hva slags anlegg som bygges og hvor de plasseres er interessant å undersøke ut fra et kjønnsperspektiv. Anlegg kan sees på som sosiale møteplasser og rammer for kvinner og menn som strukturerer forskjeller. Et perspektiv blir derfor å identifisere kjønnsdeling for å komme på sporet av sosiale og kulturelle betydning anleggene har for kjønnsdifferensiering. I Alta kommune er denne differensieringen tydelig for innendørstrening; menn over 20-år trener i storhallen, mens kvinner over 20-år trener i private helsestudio.

Dersom det er slik at treningstilbud for kvinner i økende grad springer ut av institusjoner fremfor organisasjoner er forståelse av strukturer som fremmer eller hindrer forholdet mellom organisasjon og individ av sentral betydning for å forstå kulturelle endringer. Organisasjoner har mindre å si for den enkelte og den enkelte forlater gjerne organisasjoner for å finne noe tilsvarende innenfor andre institusjonelle rammer (Hirschmann 1970). Særlig kvinner under 30-år deltar mindre enn menn på samme alder i idrettslag (Rafoss & Rolland 2001). Det er en tendens til at unge voksne kvinner velger å sjekke inn på private helsestudio i stedet for å ikle seg en medlemsrolle i et idrettslag. Vi kan si at dette er et eksempel på at uformelle nettverk tar hånd om funksjoner som idrettsorganisasjoner tok hånd om tidligere. Det private markedet har overtatt de mer ekspressive funksjoner til idrettslagene. Studier på lokalt nivå dokumenterer en slags polarisering mellom det prosessorienterte og aktivitetsbaserte og det prestasjonsorienterte og interessebaserte. Idrettsdeltakelsen blant kvinner i private helsestudio kan karakteriseres som organisert individualisme tilpasset kvinners interesser og verdier. Vi kan snakke om en marginalisering blant fysisk aktive kvinner med hensyn til frivillig organisering. Eksemplet viser til varierte organisasjonsmåter, praksiser, regelverk og materiell som danner ulike vilkår for deltakelse. Hallene fremstår i et slikt perspektiv som funksjonsbestemte dvs som anlegg med krav til areal, banestørrelse og utstyr. Det kan se ut til at bruken av rommet har ført til en uniformering og hallene fremstår lett som begrensende i forhold til bruk overfor andre grupper enn de som har vært på banen tidligere.

5.4 Anlegg som sosiale konstruksjoner med tause forventninger

Anleggene kan sees på som sosiale konstruksjoner med mening. Steder eksisterer ikke som noe objektivt gitt, men ved at mennesker knytter meninger og erfaringer til stedene. Aktørene tillegger omgivelsene mening og betydning. Det innebærer at den fysiske strukturen gir ulike tolkningsmuligheter til bruk og betydning. Tangen (2001a) argumenterer for at bruk og ikke bruk av anlegg kan forklares ut fra anleggets tause forventninger. Tangen legger i sin forklaring på sammenhengen mellom idrettsanlegg og oppmerkingens betydning for brukere vekt på merkingen som et uttrykk for tause forventninger. Merkingen av idrettsanlegg, uttrykker bestemte forventninger som må forstås i lys av grenser. Merkingens funksjon er å holde alt som ikke er relevant utenfor, enten det er aktiviteter eller aktører.

”Fotballmål og slalåmporter er merking som uttrykker bestemte forventninger. Gjennom å innfri forventningene, bekreftes grensene og systemet opprettholdes. Et idrettsanlegg er derfor, sett med disse sosiologiske brillene en struktur av bestemte forventninger som sikrer systemets

oppretholdelse. De innfries og avvises kontinuerlig uten nøling og ettertanke.”(Tangen 2004:2)

Tangen (2004) argumenter for at forventninger er fortettede meningshenvisninger som dannes gjennom at et begrenset utvalg muligheter velges ut som idrettssystemet kan orientere seg på grunnlag av. Utforming av anlegget, oppmerking, utstyr osv uttrykker slike forventninger. Forventninger er nedfelt eller innbakt i anleggets materialitet eller sagt på en annen måte; idrettsanlegget har en strukturell funksjon fordi det er materialiserte forventninger knyttet til anlegget. Et anlegg med en struktur av tause forventninger som er observerbart for det enkelte individ.

For individet bygger bruk eller ikke bruk av et anlegg på taus kunnskap, en kunnskap det er vanskelig å være seg selv bevisst. Bevegelsen knytter sammen tause forventninger og taus kunnskap. Ved å bruke eksempler med to forskjellige idrettsanlegg for fotball som et moderne stadion og en balløkke markeres forskjellige ”internal space”. Idrettsanleggenes tause forventninger kommuniseres hvem som inkluderes og hvem som er utelukket. Tangen er kritisk til den økende spesialiseringen av bevegelse:

”I think there is an increasing gap between the silent expectations materialized in many sport facilities and the ordinary man`s silent sporting abilities. Only a smaller fraction of the population has the necessary abilities to meet the expectations of some large sport facilities”.(Tangen 2001a:17).

Et annet spørsmål er om hallene fører til en ny romlig organisering av fotballspillet, hvor de gamle strukturene vil spille en mindre rolle. Spillet på løkka har ofte ikke et fast avgrenset område, et begrenset antall spillere eller tid for spillet. Rollene i spillet er ofte ikke så differensierte. I hallene er spillet avgrenset innen bestemte linjer med et bestemt antall spillere. Rollene blir mer differensierte i angrep og forsvar. I flere av kommunene var bedriftsidretten flyttet innendørs etter at hallene ble bygd. Spillet var redusert fra 11er og 7er fotball til 5er fotball. I undersøkelsen fant vi at det nesten ikke fant sted spill utendørs for denne gruppen menn i de ulike kommunene. Denne raske omstillingen innen bedriftsidretten fra utendørs til innendørs, fra sommersesong til vintersesong kan ha sammenheng med at idretten utøves lokalt. Bedriftsfotballen er i mindre grad bundet opp i strukturer verken på regionalt eller nasjonalt nivå slik som den tradisjonelle fotballen i klubb, krets og forbund. Tangen (2004) argumenterer med at taus kunnskap, klassifisert som ulike former for opplevelser, er viktig for å forstå at noen bruker et idrettsanlegg og andre ikke. I denne konteksten er opplevelser kroppsliggjorte erfaringer, dvs taus kunnskap viktig for å forstå at noen tar i bruk anlegg og at andre avviser bruk. På den ene siden vil tause forventninger i anlegget betinge hvilke handlinger som er mulige og forventede. Taus kunnskap blir et individuelt svar på anleggets tause forventninger.

Tangen (2001b) hevder at idrettssystemet produserer og reproducerer sine egne anlegg for å produsere mer idrett. I det samme øyeblikk som ”sport creates itself, it also produce facility as the space where the communication shall take place”(Tangen 2001b:16). Hvordan vi kan forstå idrettsfeltets relativt faste strukturer er problematisk. Bruk av idrettsanlegg strukturerer ikke bare organisering av idrett og fysisk aktivitet som vi har sett hallene har medført, men også selve idretsaktiviteten. Dynamikken mellom taus kunnskap og tause forventninger endrer anleggene og aktiviteten. Anlegg og utstyr endres. Fotball spilles på kunstgress og forventningene til mer trening og forberedelser er også blitt endret for grupper av fotballspillere. Den tause kunnskapen er blitt mer omfattende og kompleks hos den enkelte spiller og dels har de tause forventningene blir mer krevende og komplekse i anleggene. Hvorvidt de tause forventningen som er nedfelt i de spesialiserte idrettsanleggene gjør det vanskelig for stadig flere ha den tause kunnskapen for å ta i bruk anleggene slik Tangen hevder kan være problematisk men gir grunnlag for refleksjon.

I denne rapporten har det sentrale vært å undersøke hvordan etablering av haller i ulike kommuner i Nord-Norge har endret idrettsdeltakelsen og hva som karakteriserte anleggsbrukerne. En egen rapport vil ta for seg organisering og drift av hallene. Det andre aspektet som i denne sammenheng er viktig, nemlig idrettspolitiske beslutningsprosesser vil være tema for en egen rapport. Av særlig interesse blir

det å klarlegge ulike aktørers rolle i prosessene fra ideen om hallene kom opp til anleggene ble realisert i de forskjellige lokalsamfunnene.

Litteratur

Acker,J (1992): Gendering organizational theory, i Mills A.J. og P.Tanced, eds.: Gendering Organizational Analyses. California: Sage Publications.

Augestad,P.(2003): Skolering av kroppen. Om kunnskap og makt i kroppsøvfingsfaget. Doktorgradsavhandling. Universitetet i Oslo.

Augestad, P (2000): Rommets betydning. Essay i vitenskapsteori. Høgskolen i Telemark

Baker,J.C.J & Abernety,B (2004): From Play to Praticce.A Development framework for the Acquistion of Expertise in Team Sports. (referance)

Bale,J (1985): Sportens rationelle landskaber, i Centring nr.2 1985,s.100-110.

Bale,J (1993): The Spatial development of the Modern Stadium. Int. Rev. for Sociology of Sport, Volum 28, no 2/3, s.121-135.

Bale,J (1995) Sport as Theatre ? Some ambiguities of the Segmented World of Sportscape, i Weiss.O & Schultz, W(red):"Sport in Space and Time. Vienna University Press, s.253-264.

Bourdieu,P(1999): Meditasjoner. Pax forlag.Oslo.

Breivik,G & Rafoss,K (2004): Aktivitet, barrierer og verdier. En kartlegging og analyse av anleggsbruk i den norske befolkning. Arbeidsnotat.

Breivik,G & Vaagbø.O.(1999): Jakten på det gode liv. Utviklingen i fysisk aktivitet i den norske befolkning i perioden 1985-1997. Norges Idrettshøgskole.

Dietrich,K(red).(2002):Socialisation and the Social Change in Movement Culture and Sport. University of Copenhagen.

Drivenes,I. (1994) Eiere og driftsmodeller ved idrettshaller i Akershus fylke. Hovedfagsoppgave, Norges Idrettshøgskole, Oslo.

Elias,N.& Dunning.E. (1986): Från riddatrs spel til fotbollcup.Stockholm.

Erstad,N (1996): Bruken av idrettsanlegg i Vestfold. Prosjektoppgave. Høgskolen i Telemark.

Fasting,K (1989): Women`s Lives – consequences for leisure and sports ? Nytt om kvinneforskning (13),4:18-26.

Fasting,K (1993): Female leaders in the Norwegian Confedration of Sports, i Giess-Stuber, P & I.Hartmann-Tews,eds.:Frauen und Sport in Europa.St.Augustin:Academica Verlag.

Fasting,K., Scraton,S.,Pfister, G.Bunual,A.(1999): The Experience and Meaning of Sport and Exercise in the Lives of Women in Some European Countries. Report prepared for and with financial assistance of the International Olympic Committee. Oslo: Norwegian Univeraity of Sport and Physical Education.

Gilberg,R & Breivik,G (1998): Hvorfor ble de beste best ? Barndom, oppvekst og idrettslig utvikling hos 18 av Norges mestvinnende idrettsutøvere. Norges Idrettshøgskole. Olympiatoppen. Oslo.

- Goksøy, M (red.) (1996): Kropp, kultur og tippekamp. Universitetsforlaget.
- Goksøy, M & Olstad, F.(2002): Fotball. Norges Fotballforbund 100år. Norges Fotballforbund.
- Guttmann, A (1979): From ritual to record. University press.
- Hapnes, O.K.(1998): Elvepadling i Sjøa. Forhold omkring bruk og brukere av riksanlegget for elvepadling i Sjøa. Hovedfagsoppgave. Norges Idrettshøgskole.
- Hellevik, O (1977): Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap. Universitetsforlaget.
- Holm, K (1995): Løkkebruksundersøkelsen. En undersøkelse av 15 balløkker i fylkene Vestfold, Oppland og Telemark. Samlet rapport fra vinter- og sommerundersøkelsen. Høgskolen i Telemark.
- Hompland, A (1984): Bygda og ballen. Sport og kultur som lokal interaksjon og symbolsk integrasjon, i Sosiologi i dag 3/84, s.73-86.
- Hovden, J (1999): It is Worth the Price ? Women`s Involvement in Leadership and Coaching in Sport Organization in Norway. Women in Sport & Physical Activity Journal (8), 1:23-46.
- Hovden, J (2000): Makt, motstand og ambivalens. Betydninger av kjønn i idretten. Avhandling for graden doctor rerum politicarum. Universitetet i Tromsø.
- Haavind, H (1994): Kjønn i forandring – som fenomen og forståelsesmåte. Tidsskrift for Norsk Psykologforening (31), 9:767-783.
- Jespersen, E & Riiskjær, S (1980): Idrettsfaciliteter I Ringsted kommune. Forlaget Bavnebanke.
- Jørgensen, T.K & Sandall, T (2000): Storhallen som gymsal. En empirisk undersøkelse av bruken av Finnmarkshallen som undervisningsrom ved Alta Videregående skole. Prosjektoppgave. HIF.
- Klein, M-L (1993): Social-Spatial Conditions Affecting Women`s Sport: The Case in the Ruhr Area, I International Review for the Sociology of Sport, Vol 28, no 2/3 1993, s.145-159.
- Kulturdepartementet, idrettsavdelingen (1997): Idrettsanleggsregisteret rapport nr.2.
- Kulturdepartementet, idrettsavdelingen (1997): Idrettsanleggsregisteret rapport nr.3.
- Kulturdepartementet & Norges Idrettsforbund (2003): Tilstandsrapport 2003. Om idrett og fysisk aktivitet i Norge. Akilles.
- Langkaas, L (red.) (1997): Nasjonalatlas for Norge: Idrett. Statens kartverk, Hønefoss.
- Løberg, K (1988): Idrettshaller. Litt om kostnader og finansiering/drift. Notat. Trondheim.
- Miller, B.W., G.C. Roberts & Y. Ommundsen (2004): Effect of motivational climate on sportspersonship among competitive youth male and female football players. Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports 2004:14:193-202.
- Olsen, A (1994): Sognahallen – vurdering av bruk og moglege ringverknader. Vestlandsforskning. VF-rapport 6/94.
- Olsen, A.M & Giske, R.(1994): Idrettshaller i fokus. En sluttrapport fra hallbruksundersøkelsen. Norges Idrettshøgskole og Kulturdepartementet, Oslo.

- Olsen,A.M & Giske,R (1996): Svømmehallbrukere og bruk av svømmehaller. Kulturdepartementet, Idrettsavdelingen, Oslo.
- Olsen,A.M (1999): Bruk og brukere av stadioanlegg. Rapport fra prosjektet Idrettsanlegg 2000 Nr.3 1999/00.
- Olsen, A.M (1996): Forskning i tilknytning til idrettsanlegg og idrettsutøvelse. Notat til programforberedende utvalg NFR: Idrettens omfang, betydning og betingelser i det norske samfunn, Norges Forskningsråd.
- Olsen,AM (2000): Anleggstyper og anleggsbruk. Rapport nr.10, 2000/01 Norges Idrettshøgskole.
- Ommundsen,Y(1993): Mestring, motivasjon og læring hos barn og unge i kroppsøving og idrett – Et sosialt kognitivt perspektiv, i Barn – nytt fra forskning om barn i Norge, 11,(3) 1993, s.39-53.
- Ommundsen,Y & Vaglum,P(1997): Competance, pecieived importance of competance and drop-out from soccer: A study among young players, Scandinavian Journal of Medicine and Science in Sports, 7, 373-383.
- Pfister,G(1993):Appropriation of the Environment, Motor Experiences and Sporting Activities of Girls and Women, i International Review for the Sociology of Sport. 2/3 1993,s.159-174.
- Protinus (2003a): Bruk av idrettsanlegg –nasjonalundersøkelse av flerbrukshaller og svømmehaller.
- Protinus (2003b): Bruk av idrettsanlegg – nasjonalundersøkelse av fotballhaller og ishaller.
- Ingebretsen,O.J.(1988): Tilskudd til idrettsanlegg 1947-1987. Kultur- og vitenskapsdepartementet, Oslo.
- Ingebretsen,O.J.(1989): Tilskudd til idrettsanlegg fordelt på anleggstyper 1947- 1987. Kultur- og vitenskapsdepartementet.
- Rafoss,K. (1991): Kommuneplan idrett. Idrettens kontaktutvalg i Alta. FDH-Undervisning 1991:2.
- Rafoss,K (1999):”Storhall – et mangfoldig idrettsanlegg for befolkningen i Alta ?” Paper presentert på nordisk forsknings konferanse om ”Idrettsanlegg – Idrettspolitik” , Bø i Telemark 29.-30 oktober 1999.
- Rafoss,K.&Rolland,C.(2001): Kvinner tar S.A.T.S. – På lag uten idrettslag. Paper presentert på nordisk forskningskonferanse om ”Idrettspolitik som storknet mening og skapende kraft”, i Bø i Telemark 3.-4.desem,ber 2001.
- Skjerk,O (2001): Dameudvalgets inderlige overflødighed. Kvindehåndbold i Danamrk 1900-1950. Ph.d.afhandling. Københavns universitet.
- Slagstad,R.(1998): De nasjonale strateger. Pax, Oslo.
- Spradley,J.P & Curdy, D.V(1988): The Cultural Experience. Ethnography in Complex Society.
- Statistisk Sentralbyrå (2002): Levkårsundersøkelsen 2001. Oslo – Kongsvinger.
- Støve,O.W.(1998): Alpinanlegg. Forhold omkring bruk og brukere av et utvalg norske alpinanlegg. Hovedfagsoppgave. Norges Idrettshøgskole.
- Sørлие, K.(2001): Kommune-Demografi. NIBR-Prosjektrapport 2001:5.

Tangen,J.O.(1997): Samfunnets idrett. Doktorgradsavhandling. Universitetet i Oslo.

Tangen,J.O.(2001a): Silent Expectations, Silent Knowledge, and the Movements that Connect. A System Theoretical Attempt to explain the Use and Non-Use of Sport facilities.(Submitted for publication)

Tangen,J.O. (2001b): Making the Space. A Sociological Perspective on Sport and its Facilities.(Submitted for publication).

Tangen,J.O.(2001): Idrettsanlegg og anleggsbrukere – tause forventninger og taus kunnskap. Upublisert notat. Bø.

Tangen,J.O.(2003): Tause forventninger og taus kunnskap – en oversett sammenheng mellom idrettsanlegg og deres brukere. Idrettsforum.org/artikler.

Thomassen.T.O & Halvari,H.(1996): Achievement motivation and sport involvement. Eceptual and Motor skills, 83, 1363-1374.

Thomassen.T.O & Halvari,H.(1997):. Sports-related future orientation and sporting career. Genetic,Social and General Psychology Monographs 1997, 123(3),343-365.

Torkildsen,G (2000): Leisure and Recreation Management. E & FN Spoon. London og New York.

Weber,M (1973): Den protestantiske etikk og kapitalismens ånd. Oslo.

Vedlegg

Vedlegg 1 Intervjuguide

INTERVJUGUIDE – TRENERE , LEDERE I HALLENE

Sted/dato_____

1. Personlig bakgrunn

- Navn
- Alder

2. Deltakelse i frivillig idrettsarbeid

- Hvilke oppgaver har du i tilknytning til lag som trener i hallen ?
- Har du hatt leder oppgaver i idrettslaget ?
- Hvor lenge har du drevet med frivillig idrettsarbeid ?
- Når ble du engasjert i forhold til å trene lag som bruker hallen ?
- Har du andre oppgaver innen den frivillige idretten ?

3. Aktive i lokalsamfunnet

- Hvordan var deltakelse i lokalsamfunnet før hallen ble bygd ?
- Hvordan endret hallen deltakelsen ?
- Hvordan var deltakelse i andre lagspill før hallen ble bygd ?
- Endring i deltakelse
- Hvilke grupper er det som bruker hallen ?

4. Arrangement i hallen

- Hvilke idrettsarrangement ble lagt til hallen etter at den åpnet ?
- Hva slags turneringer, cuper, seriespill ble arrangert i hallen ?
- Hvem deltok i arrangementene ?
- Hvor kom deltakere fra ?
- Hvem tok initiativ til arrangementene?
- Kan arrangementene karakteriseres som nyskapninger ?
- Fantes noen av arrangementene før hallen ble tatt i bruk ?
- Hvordan var interessen for å spille bedriftsfotball utendørs ?

4. Aktiviteter i hallen

- Hvilke aktiviteter fikk treningstid i hallen ?
- Fantes disse aktivitetene i lokalsamfunnet før hallen ble bygd ?
- Hvem tok initiativ til evt. å starte opp nye aktiviteter ?
-

5. Organisering av nye idrettslag/klubber

- Ble det stiftet idrettslag/klubb som en effekt at aktiviteten ble lagt til hallen ?
- Hvem tok initiativ til dannelse av idrettslaget/klubben ?

6. Konsekvenser for idrettsdeltakelse

- Hvilken effekt mener du hallen har hatt for idrettsdeltakelsen i lokalsamfunnet?
- Hvilke endringer mener du hallen har ført til når det lokale idrettsliv?

Vedlegg 2

INTERVJUGUIDE - DAGLIG LEDER HALL

Sted/dato _____

Hallens navn: _____

Daglig leder: _____

Bakgrunn daglig leder

Utdanning _____

Idretten _____

Yrkeserfaring _____

1. Eierskap

-Hva slags eiermodell har hallen ?

- Fordeler og ulemper med kommunal eide haller og akseselskap ?

- Hvilke erfaringer har du med eier modellen ved denne hallen ?

2. Drift

- Hva slags driftsmodell har hallen ? (offentlig ansatte, driftsavtale idrettslag, idrettslag ..)

- Hvordan synes du driften av hallen fungerer ?

- Har dere driftsavtale med idrettslag eller andre ?

- Hvilke fordeler og ulemper har driftsmodellen ?

- Hvilke saker står sentralt på generalforsamlingen ?

3. Finansiering, driftskostnader og driftsinntekter

- Var det problemer knyttet til finansiering av hallen ?

- Er kostnader og inntekter som forventet ?

- Hvordan betales underskuddet ?

- Hvilke grupper jobber du mot for å øke inntektene til hallen ?

- Hva koster det å fjerne sportsgulvet gjennom et år ?

4. Bruk av hallen

- Hvem fordeler treningstid i hallen ?

- Hvilken betydning har prisene for utleie på kveldstid ?

- Hvordan er utleie på dagtid ?

- Finnes det grupper som har sluttet å leie pga for høy pris ?

- Er hallen i bruk som forventet ?

- Klarer hallen å imøtekomme alle brukerbehov ?

- Hvorfor er det i hovedsak bare fotballaktivitet i hallen ?

- Hvordan er interessen i helgene for å leie hallen til utenomsportslige aktiviteter ?

- Er det perioder hvor sportsgulvet skaper problemer for aktiviteten i hallen ?

5. Forhold til idretten

- Fordeles treningstid etter noen idrettspolitiske målsettinger ?(Barn og unge etc)

- Hvorfor er det så få kvinner som bruker hallen ?

- Blir det viktig å tilrettelegge for barn- og ungdomsidrett fremover ?

- Har du som daglig leder tatt initiativ til å arrangere turneringer, serier, kamper eller få til annen idrettsaktivitet i hallen ?,

- Er det noen utøvergrupper som ikke får tilfredstilt sine aktivitets ønsker ?

- Er hallen åpen for uorganisert aktivitet ?

6. utfordringene fremover?

- Hvordan kan det tilrettelegges for uorganisert aktivitet i hallen ?

- Hvilke leietakere er det viktig å rette seg mot for å øke aktiviteten ytterligere i hallen ?

7. Er det andre forhold du vil ta opp i forhold til drift, organisering og utleie ?

Takk for hjelpen !

Vedlegg 3 Oversikt informanter

Kommune	Informanter
Vadsø	Mann 46 år. Trener for aldersbestemte og seniorlag fotball de siste 20-årene. Jobbet i en periode som soneansvarlig i fotballkretsen.
Porsanger	Mann 55 år. Trener og leder siden begynnelsen av 80-årene. Har arbeidet med fotball og idrett på krets nivå de siste 20-årene.
Alta	Mann 50 år. Trener i ulike idretter siden begynnelsen av 80-årene. Trent herre fotballag fra før hallen åpnet.
Lyngen	Mann 45 år. Leder, utvalgsleder og styremedlem i idrettslaget gjennom en årrekke. Trener i fotball for ulike aldersgrupper.
Lenvik	Mann 57 år. Leder for idrettslaget. Har hatt treneroppgaver gjennom en årrekke.
Harstad	Mann 50 år. Lang erfaring som trener og leder i idrettslag. Leder av Hålogaland Fotballkrets en periode. Landslagstrener på jentesida. Trener for damelag i den øverste divisjonen. Kvinne 30 år. Leder innen bedriftsidretten.
Hadsel	Mann 40 år. Fotballtrener for aldersbestemte og seniorlag siden 90-tallet. En periode daglig leder for hallen.
Vågan	Mann 58 år. Trener for ulike fotballag i klubben. Har drevet frivillig arbeid siden 1976. Har vært styremedlem gjennom en årrekke og sportslig leder i idrettslaget.
Vestvågøy	Mann 40 år. Trener for ulike lag i klubben siden 90-tallet. Soneansvarlig i en periode i fotballkretsen. Har trent lag innendørs siden hallen åpnet.
Mosjøen	Mann 43 år. Fotballtrener siden 1997. Har arbeidet som frivillig i Mosjøen siden 1992. Trener i andre idretter. Styremedlem i idrettslaget.
Alstadhaug	Kvinne 38 år. Leder i bedriftsidretten siden slutten av 90-tallet. Medlem av "Fysak". Mann 50 år. Har drevet frivillig arbeid i idrettslag i Sandnessjøen de siste 20 årene. Leder ungdomsavdeling. Trener for aldersbestemte lag.